



Insikt och utblick

– konferens om Sábmierelaterad forskning



UBMEJEN
UNIVERSITIÄHTA

VÁRDDUO – SÁMIEN
UHTSSADEMENGUOVDÁTJE

Innehåll

Förord.....	4
Keynote speakers	5
Session 1	
Effekter av vinterutfodring på renens framtida förmåga att utnyttja naturliga betesmarker	7
Session 2	
Skogen som arkiv och skogen i arkiven.....	8
Vildrensjakt i Sápmi – Fångstgropar en del av samisk jakthistoria	9
Session 4	
Lateralt våld – en konsekvens av kolonialism.....	10
Session 5	
Vägar till mänskligt välbefinnande och ekologisk hållbarhet?	11
Árbbediehto – traditional Sáme knowledge in land use consultations.....	12
Session 6	
Vetenskaplig ideologiproduktion. En kritisk granskning av urfolkismen i svensk forskning om samer	13
Sannhets- och forsoningskommisjoner i Sverige, Norge og Finland: Urfolk og nasjonale minoritetars rettar.....	14
Session 7	
Historisk och nutida kolonialitet i skolan: Om uttraderandet av flerspråkigheten i Saepmie med fokus på norra Sverige.....	15
Session 8	
Genomförande av HALDI-studien – implementering, utmaningar och kompromisser	16
Upplevelse av ensamhet associerat med ohälsa hos svenska och samiska äldre..	17
Session 9	
Företagens samhällsansvar i den så kallade gröna omställningen.....	18
Nyindustrialiseringen och gröna offerzoner i Sápmi.....	19
GREENGROWTH – Samiska intressen i debatten om ”grönt” resursutnyttjande	20
Session 10	
Från Digijoik till Luohtevuorkká.....	21
Session 11	
Israel Ruong som folkbildare: en samisk föregångsman.....	22
Session 12	
Faktorer associerade med självrapporterad hälsa hos samer och svenskar i norra Sverige	23
Effekten av Covid-19 på befolkningen i Jokkmokk – preliminära resultat	24
Session 13	
Utvärdering av konsultationsordningen: Har den bidragit till samiskt inflytande?.....	25
Ut ur skuggan? Avkolonisering av vattenkraftsförvaltningen i Sápmi.....	26
Session 14	
Sørsamer i minnekultur.....	27
”Underretning fra fjeldet” – språkspørsmålet i den sørsamiske avisa Waren Sardne.....	28

En "skatt" eller en "exotifiering": Dokumentation av sydsamiskt språk och folklore på 1900-talet.....	29
Session 17	
En systemisk analys av statens markförvaltning i Sápmi: ett samlat grepp om konsekvenser på renskötelsen och samiskt självbestämmande	30
Gläntor, grindar och stängsel: Samverkanslandskap för naturresursförvaltning i Sápmi	31
Utmaningar och möjligheter för samisk rättsmobilisering i Sverige.....	32
Session 19	
Researching Sámi teacher education developments in Finland - Ethical and methodological navigations	33
Språkanvändning och litteraciteter bland samiska ungdomar.....	34
Databas för sydsamiska känsloord och kulturella uttryck för psykisk hälsa.....	35
Session 20	
Wellbeing of young Sami reindeer herders.....	36
Våld mot samer - effekter av historiska förluster och diskriminering.....	37
Samer, självmord och historiska trauman	38
Session 21	
Land, rasism och diskriminering: Om samverkan och motverkan till anti-samisk rasism i de nordiska länderna	39
Session 22	
Släktlandskapet - att teckna ett landskap av relationer.....	40
Sámi Trail of Tears - Memory, Resistance and Reconciliation	41
Session 23	
Racism and ethnic discrimination among Indigenous Arctic populations: methods, data, definitions. A scoping review.....	42
Samband mellan självrapporterad etnisk identitet, diskriminering och generell-, psykisk-, och oral hälsa.....	43
Session 24	
Samisk traditionell kunskap i domstol.....	44
Representing Sápmi: Analysing the Development of the Saami Council as an Indigenous Paradiplomatic Organisation.....	45
Markåtkomst med anledning av infrastruktur - ersättningsfrågor för renskötelsen	46
Session 25	
Försörjningens förändringar i Norr - Ett rundabordsamtal om urfolkens och arbetarrörelsens kamper för goda arbets- och livsvillkor under 1900-talet	47
Att arbeta som renskötare. En studie av genus, rasifiering och plats inom koncessions- och skogssamisk renskötelse i Norrbotten.....	48
Session 26	
Var är sejtsens hem? En kvalitativ studie bland samer.....	49
Minne - Land	50
Arkeologi som forsknings- och kunskapsbyggande ämne	51
Session 28	
Documenting colonial encounters: on the photographs of Sami peoples taken by Mantegazza and Sommier in the late 19th century	52
Bilaga: Konferensprogram	53
Skrifter från Várdduo - Centrum för samisk forskning	61

Förord

Det är med stor glädje vi äntligen kan presentera denna konferenspublikation, som samlar många av de vetenskapliga bidrag som presenterades under Insikt och utblick - konferens om Sábmierelaterad forskning som ägde rum vid Ubmejen universitähä den 8-10 oktober 2024. Den internationella tvärvetenskapliga konferensen hade omkring 150 deltagare, över 100 enskilda presentationer samt tre rundabords-sessioner, och fungerade som en mötesplats för forskare och civilsamhälle med intresse för urfolksfrågor.

Syftet med den här publikationen är att synliggöra bredden av forskning som pågår i Sábmie på ett lättillgängligt sätt. Här återfinns även kontaktuppgifter till presentatörer för att uppmuntra till kontaktskapande och bildandet av nya nätverk. Eftersom konferensen lockade både forskare och representanter från civilsamhälle blev det en unik arena för samverkan. Vi vill rikta ett stort tack till alla talare, deltagare och organisatörer som bidrog till att göra konferensen till en stor framgång. Ett stort tack även till Umeå universitet och Nordforsk för ekonomiskt stöd, samt till eventkoordinatören Nordic Congress.

Vi hoppas att kunna göra konferensen Insikt och utblick till ett återkommande arrangemang. Vi hoppas även att denna konferenspublikation kan komma till nytta för alla som har ett intresse för samisk och urfolksforskning, samt att den kan inspirera till fortsatt forskning och samverkan.

Trevlig läsning!

Kristina Sehlin MacNeil och Christina Storm Mienna
Várdduo - Sámién uhtssademenguovdátje
Ubmeje, juhttátmánnuo 2026

Copyright © Kristina Sehlin MacNeil, Christina Storm Mienna
ISBN 978-91-8070-949-1 (tryckt)
ISBN 978-91-8070-950-7 (pdf)
ISSN 1651-5455
Skrifter från Várdduo - Centrum för samisk forskning, nr 34
Omslagsfoto: Per Melander
Layout: Marlene Lahti, Inhousebyrå, Umeå universitet
Tryck: Scandinavian Print Group, 2026
Ubmeje/Umeå, Sábmie och Sverige, 2026

Keynote speakers



**Professor
Steve Larkin**

Professor Steven Larkin is a Kungarakman man from Darwin in the Northern Territory, Australia. He is currently the Pro Vice-Chancellor Indigenous Engagement at the University of Adelaide.

Professor Larkin was previously the Chief Executive Officer of the Batchelor Institute of Indigenous Tertiary Education. Prior to that, he held the roles of Pro Vice-Chancellor for Indigenous Education and Research at the University of Newcastle and Pro Vice-Chancellor for Indigenous Leadership at Charles Darwin University.

Professor Larkin's appointment as Pro Vice-Chancellor at Charles Darwin University in 2009 was historic as he became the first ever Aboriginal person to be appointed to a senior executive position at any Australian university.

Professor Larkin holds a Doctor of Philosophy (PhD) from the Queensland University of Technology, a Master's degree in Social Science from Charles Sturt University, and a Bachelor of Social Work from the University of Queensland. Professor Larkin has served on numerous Australian advisory committees in Indigenous Affairs.

Professor Larkin's research concentrates on Indigenous health, education, and public policy. His expertise is as a practitioner, policymaker and researcher in the field of Indigenous knowledge, race and cultural studies and he regularly advises on the development of a culturally based measure of wellbeing from an Indigenous perspective.



Professor
Rauna Kuokkanen

Rauna Kuokkanen is Research Professor of Arctic Indigenous Politics at the University of Lapland (Finland) and Adjunct Professor of Political Science at the University of Toronto. Her research focuses on comparative Indigenous politics and law, Indigenous feminism and gender, Arctic governance, and settler colonialism in the Nordic countries. She is the editor of the *Settler Colonial Studies* journal.

Professor Kuokkanen is a member of Sámi Climate Council, an independent expert body formed in accordance with the 2023 Climate Act in Finland, and of the Standing Committee on Indigenous Involvement, International Arctic Science Committee.

Professor Kuokkanen was a Fulbright Arctic Initiative 3 Fellow from March 2021 to April 2023. The FAI3 Arctic security team produced an Arctic security policy brief, launched in Washington DC in April 2023.

Professor Kuokkanen's most recent book *Restructuring Relations: Indigenous Self-Determination, Governance and Gender* by Oxford University Press (2019) has been awarded with three prizes. It has also been selected as the semi-finalist for the US-based Grawemeyer 2021 Award for Ideas Improving World Order. Drawing on extensive interviews and political theory, the book is an Indigenous feminist investigation of the concept of Indigenous self-determination, governance and gender regimes in Indigenous political institutions.



Foto: Heidi Rautiainen. Foto porträtt: Marie Liljeholm.

Effekter av vinterutfodring på renens framtida förmåga att utnyttja naturliga betesmarker

Vinterutfodring av renar har blivit allt vanligare i renskötseln till följd av konkurrerande markanvändning och klimatförändringar. Samtidigt finns en oro bland renskötare att utfodring kan påverka renarna och renskötseln negativt. I detta doktorandprojekt kombinerades intervjuer med renskötare i Sverige och Finland med utfodringsförsök för att undersöka hur vinterutfodring påverkar renar på både kort och lång sikt. I utfodringsförsöket undersökte vi hur utfodring av kalvar under deras första levnadsvinter påverkade deras framtida val av betesmarker, betesbeteende och vikt. I intervjustudien pekade flera av renskötarna på att det fanns både positiva och negativa effekter av utfodring på renens beteende, exempelvis ökad tamhetsgrad, fördröjd vårmigration, svagare anknytning mellan vaja och kalv samt minskad förmåga att söka och hitta lav. Utfodringsförsöket visade att renar som utfodrats i hägn under sin första levnadsvinter var sämre på att välja lavrika betesmarker när de var på fritt bete följande vinter, jämfört med renar som stödutfodrats på naturbete under första levnadsvintern. Resultaten visar att vinterutfodring på sikt kan riskera att minska renarnas framtida förmåga att nyttja de naturliga betesresurserna.

Författare: Heidi Rautiainen^{a}, Birgitta Åhman^a, Minna Turunen^b, Paul G Blackwell^c, Moudud Alam^d och Anna Skarin^a*

Kontaktuppgifter

Heidi Rautiainen
Postdoktor, Sveriges lantbruksuniversitet
heidi.rautiainen@slu.se, +46 18 67 15 62



Jag är postdoktor vid institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd, med huvudintresse för spatiala analyser och maskin-inlärning för att följa djurs rörelsemönster och finskaliga beteenden. Under doktorandprojektet (projektledare och huvudhandledare: Anna Skarin) utvecklade jag en metod för att följa renarnas finskaliga beteenden med hjälp av accelerometrar. Metoden gör det möjligt att kontinuerligt följa renarnas beteenden under fyra månader. Denna metod kan användas för att följa hur mycket renen till exempel betar, vilar eller springer.

^a Department of Applied Animal Science and Welfare, Swedish University of Agricultural Sciences, Sweden

^b Arctic Centre, University of Lapland, Finland

^c School of Mathematical and Physical Sciences, University of Sheffield, United Kingdom

^d School of Information and Engineering, Dalarna University, Sweden



Jag är skogshistoriker och forskar om samisk användning av mark och resurser i skogslandet innan den svenska staten införde den första rennäringslagen 1886. Jag försöker förstå vilka resurser samerna utnyttjade, hur man resonerade kring fördelningen av mark och vatten samt vilka spår av samernas historiska markanvändning som finns i dagens landskap. Min forskning bygger i stor utsträckning på historiska källor som kartor, domböcker och skattelängder, men också på inventering av kulturspår i skog och mark. Den är viktig för att förstå varför landskapet ser ut som det gör, men också för att dokumentera samisk hävd.

Skogen som arkiv och skogen i arkiven

Vid sjön Tjeggelvas i Arjeplogs kommun finns ett stort skogsområde som kallas Vattme eller Mattme. Eftersom området är opåverkat av storskaligt skogsbruk och andra exploaterande verksamheter utgör det ett välbevarat arkiv med lämningar från mänsklig verksamhet under många generationer. I nästan 20 år har skogshistoriker från SLU tillsammans med arkeologer från Silvermuseet dokumenterat omfattande förekomster av barktäkter, lavstubbar, stängsel, härdar och andra lämningar efter samers bosättning och markanvändning i Vattme. Mitt i området finns också rester av ett mindre nybygge. De flesta av dessa lämningar kan dateras mycket exakt genom dendrokronologi.

Min presentation innehåller en syntes av den tidigare forskningen för att skapa en helhetsbild av den äldre markanvändningen genom tid och rum. Jag diskuterar de materiella lämningarnas fördelar och nackdelar som källor. En viktig aspekt gäller vilka typer av markanvändning som inte lämnar identifierbara spår efter sig i landskapet och som därför lätt förbises.

Vidare kommer jag att ta upp vilka upplysningar om Vattme som kommer fram i historiska dokument och hur dessa samspelar med de materiella lämningarna i landskapet. Finns motsättningar mellan de olika typerna av källor, och vad beror detta i så fall på? Vad fattas för att vi bättre ska kunna förstå den roll som Vattme spelat under olika tidsperioder? I vilken utsträckning kan slutsatserna tillämpas på andra områden i Sápmi?

Kontaktuppgifter

Gudrun Norstedt
Forskare, Vårdduo, Centrum för samisk forskning
vid Umeå universitet
gudrun.norstedt@umu.se



Foto: Anna Rimpi. Foto porträtt: Christian Rimpi.

Vildrensjakt i Sápmi – Fångstgropar en del av samisk jakthistoria

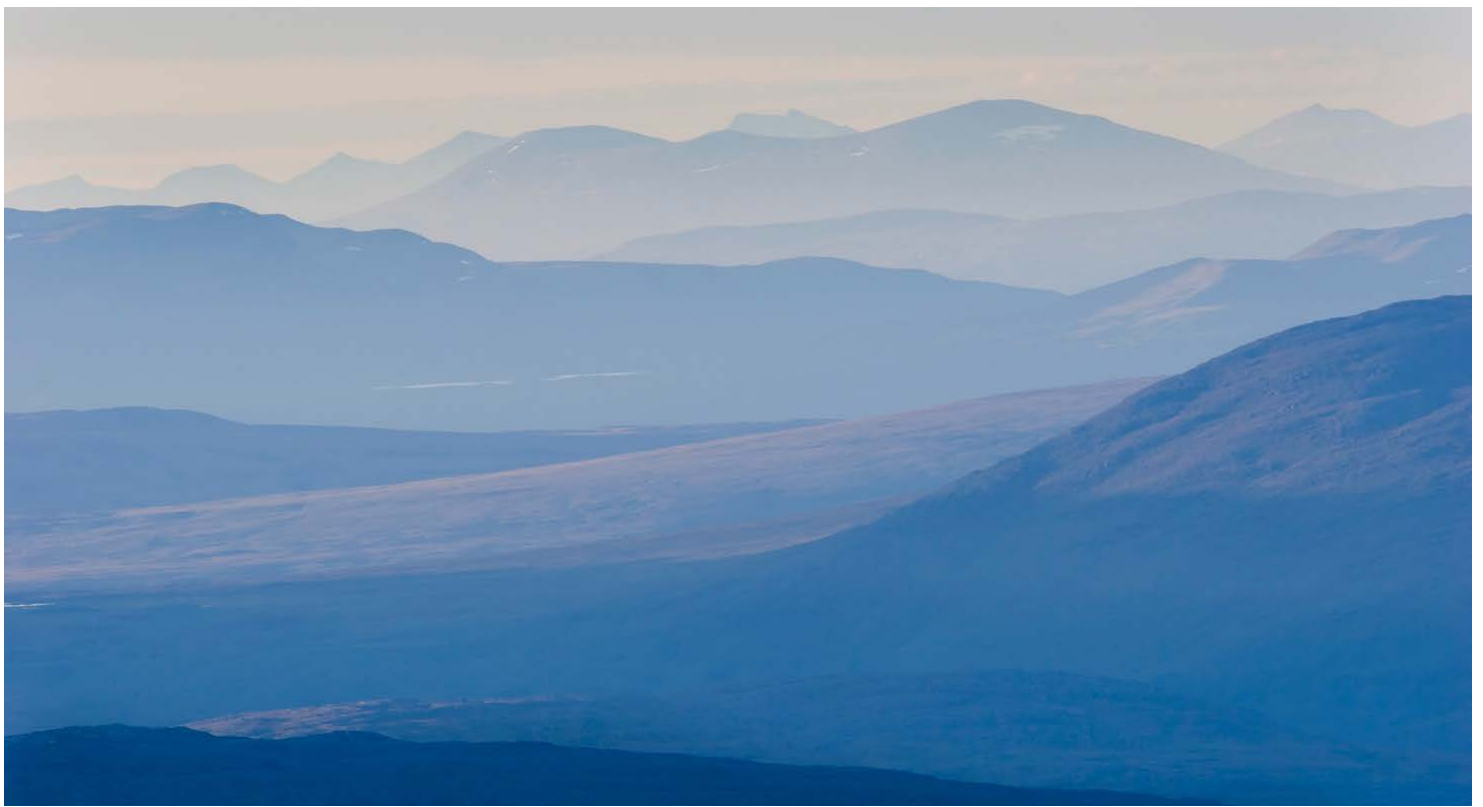
Spår av tidigare brukare i form av forn- och kulturlämningar är det arkeologiska arkivet till samernas historia. I landskapet kan tid, rum och plats mötas och förstås som materiella manifestationer av relationen mellan människan och hennes omgivning (Crumley 1994:6). I utkanten av världsarvet Laponia finns exempel på sådana landskap. I ett avhandlingsprojekt studerar och dokumenterar jag fångstgropar/fångstgropsystem som kulturella markörer och del av ett hävdad landskap. Det övergripande syftet är att bättre förstå hur jaktbaserade samhällen format jaktlandskap och hur dessa förändrats över tid. Studien beskriver och kartlägger jaktens landskap och dess betydelse för ekonomiska och sociala system, men även hur människan förändrat, skapat och konstruerat sin omgivning som en del i samhällsutvecklingen i regioner där renen varit och är central. Spåren efter fångstgropsjakt är närmast monumentala och väldigt påtagliga trots att jakt- och fångstsamhällen konventionellt beskrivs som enkla med hög grad av anpassning och liten påverkan på sin omgivning. De framställs också generellt som ahistoriska utan förändring och agens. Med en utgångspunkt i relationen mellan människan och landskap har ca 1000 fångstgropar påträffats inom en mycket begränsad yta tillsammans med flyttleder, renvallar, härdar, förvaringsanläggningar och upplagda stenar. Dessa presenterar en möjlighet att studera rensens förändrade betydelse och människans bruk och förvaltning av ett jaktlandskap vilket kan bidra till en mer nyanserad bild av samiska jakthistoria och hur vildrensjakt förändrats över tid i Sápmi.



Anna Rimpi har varit verksam som arkeolog i Norrbotten under ca 20 år. Initialt med uppdragsarkeologi och myndighetsarbete, senare med ett särskilt fokus på inventering och människans relationer till landskapet i Sápmi. För närvarande doktorerar hon vid Uppsala universitetet med temat vildrensjakt och storskaligt landskapsnyttjande.

Kontaktuppgifter

Anna Rimpi
Doktorand/ Arkeolog, Institutionen för Arkeologi,
Antik historia och Kulturvård
anna.rimpi@arkeologi.uu.se



*Kristina Sehlin MacNeil är docent i samiska studier och biträdande föreståndare för Vårdduo - Centrum för samisk forskning vid Umeå universitet, där hon även arbetar som forskare. Sehlin MacNeil forskar främst om konflikter och maktrelationer mellan urfolk och utvinningsindustrier och gör internationella jämförelser av dessa samt olika former av våld som påverkar urfolk. Hon har arbetat med urfolk i flera olika länder, framför allt i Australien och inom Sápmi. För tillfället driver hon forskningsprojektet: *Lateral violence: Effects of external pressures on Indigenous and local communities.**

Lateralt våld - en konsekvens av kolonialism

Lateralt våld inträffar inom marginaliserade grupper där medlemmar slår mot varandra som ett resultat av förtryck. Det är ett begrepp som beskriver hur fysiskt och psykiskt våld och konflikt riktas mot medlemmar inom den egna gruppen istället för mot förtryckaren och har bland annat använts för att förklara så kallat "minority on minority violence". Lateralt våld härrör från en komplex blandning av kulturell, historisk och social dynamik och inkluderar ett antal beteenden så som skvaller, svartsjuka, mobbning, skambeläggande, social utfrysning, familjefejder, organisationskonflikt, fysiskt våld, psykologiskt våld och hot om våld.

Presentationen introducerar projektet Lateralt våld: Effekter av yttre tryck på urfolks- och lokalsamhällen, inklusive preliminära resultat och etiska utmaningar. Projektets syfte är att undersöka lateralt våld (intragruppskonflikter) inom samiska och lokalsamhällen, med särskilt fokus på orsaker samt metoder för konflikthantering och konflikttransformation.

Kontaktuppgifter

Kristina Sehlin MacNeil
Docent i samiska studier, forskare och biträdande föreståndare för Vårdduo - Centrum för samisk forskning, Umeå universitet
kristina.sehlin-macneil@umu.se



Foto: David Harnesk. Foto porträtt: Emilio José Bernad.

Vägar till mänskligt välbefinnande och ekologisk hållbarhet?

Jag forskar om vad som orsakar miljöproblem, deras underliggande strukturella drivkrafter och hur de kan åtgärdas. Jag studerar också hur människor genom kollektivt handlande och sociala rörelser försöker åtgärda dem, samt hur forskning kan bidra till sådan social och politisk mobilisering. Jag använder teori från gränslanden mellan miljö- och ekonomisk geografi samt mellan forskning om sociala rörelser och samhällsteori. Detta kräver tvärvetenskaplig och aktionsorienterad forskning, vilket är ett övergripande metodologiskt tema i min forskning och undervisning.

Jag har i min forskargärning fokuserat på olika frågor som berör mark i förändringsprocesser: vem äger den, vad gör de med den, hur kontrolleras och förvaltas den, hur omvandlas den och hur utmanas den? De senaste fem åren har jag inom olika projekt forskat om och stöttat renskötseln i dess kamp om markerna: både med miljö- och klimatforskning om vår- och vinterbetesmarkerna, liksom forskning om kravställande och koalitionsbyggande. Just nu fokuserar min forskning på skogsbolagens produktions- och affärsstrategier inom renskötselområdet utifrån ett historiskt perspektiv samt hur landskapsplanering kan bättre hantera extremväder och samverkande väderhändelser.

Kontaktuppgifter

David Harnesk
Docent i hållbarhetsvetenskap, forskare,
Lunds universitets Centre for Sustainability Studies (LUCSUS)
david.harnesk@lucsus.lu.se, 070-339 47 98



Jag är docent i hållbarhetsvetenskap, forskare på Lunds universitets Centre for Sustainability Studies (LUCSUS) och affilierad forskare på Silvermuseet / INSARC. Jag har varit gästande postdok vid the Department of International Environment and Development Studies (Noragric) på Norwegian University of Life Sciences och vid the Department of Food and Resource Economics (IFRO) på Copenhagen University. Jag har en doktorsexamen i hållbarhetsvetenskap och master- och kandidatexamen i miljövetenskap från Lunds universitet. Mina rötter finns omkring Porjus och Avanäs.



Kajsa Kuoljok är postdoktoral stipendiat på Institutionen för stad och land på Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala och forskare på Ájtte, Svenskt fjäll- och samemuseum i Jokkmokk. Hon är etnolog och hennes forskning fokuserar på renskötsel och Árbbediehto - samisk traditionell kunskap.

Árbbediehto - traditional Sáme knowledge in land use consultations

Denna presentation belyser renskötarens erfarenheter av samråd och förhandlingar med olika industrisektorer i norra Sverige. Forskningen har bedrivits i flera samebyar i Norrbottens och Västerbottens län. De industriella projekt som etableras i dessa områden medför störningar för renarna och leder till förlust av viktiga betesmarker. Renskötarna tvingas lägga ner både tid och resurser på möten och samråd med en rad olika aktörer, såsom skogsbruket, gruvindustrin och elkraftsproduktionen. Genom intervjuer och workshops har studien undersökt hur renskötare upplever konflikter kring markanvändning, vilka dels är kopplade till klimatförändringar, dels till exploatering av naturresurser. Studien riktar ett särskilt fokus mot hur renskötarnas kunskap tas emot i processer kring markanvändning och lyfter fram behovet av att erkänna och integrera Árbbediehto - den samiska traditionella kunskapen. En central fråga som väcks är hur renskötarnas kunskap bemöts och respekteras av olika aktörer. Många renskötare vittnar om att de i samrådsprocesserna inte blir lyssnade på och att deras inflytande över beslut som påverkar renbetesområdena är begränsat. Studien betonar vikten av epistemisk rättvisa - att olika kunskapssystem får erkännande - som en avgörande komponent för att den så kallade gröna omställningen ska kunna bli mer rättvis och långsiktigt hållbar.

Kontaktuppgifter

Kajsa Kuoljok
Post-doc, Ájtte museum/ Swedish University of Agricultural Sciences
kajsa.kuoljok@ajtte.com

Vetenskaplig ideologi- produktion. En kritisk granskning av urfolkismen i svensk forskning om samer

Många intellektuella världen över deltog i 1800- och 1900-talens nationalstatliga konsolideringsprocesser då de kreativt och målmedvetet identifierade och gestaltade folkliga karaktärsdrag. Viktiga teman var folkgruppens gemensamma historia, kultur och territorium. Min presentation visar att vi nu bevittnar en liknande akademiskt förankrad och legitimerande kunskapsproduktion rörande det samiska urfolket, där tongivande delar av svensk humanvetenskaplig forskning om samer medverkar.

Föredraget baseras på en ideologianalys av två doktorsavhandlingar (publicerade 2021 och 2022) och ett forskningsstrategiskt dokument antaget av Sametinget 2021. Den påvisade ideologiproduktionen i forskningen om samer relateras till den internationella indigenismen, en världsomspännande ideologi med rötter i dekolonisering och FN:s mänskliga rättigheter och understödd av den postkoloniala teori-bildningen och indigenous methodologies. Mina utgångspunkter är dels utomvetenskaplig då jag är skeptisk till varje etniskt definierad folktanke, som i den gamla konservatismen, dels inomvetenskaplig då jag menar att forskare bör förhålla sig analytiskt distanserad till den politiska rörelse och den sociala kategori som studeras.

Kontaktuppgifter

Jonny Hjelm
Professor i historia, Umeå universitet
jonny.hjelm@umu.se

Jonny Hjelm är professor i historia och verksam vid Institutionen för idé- och samhällsstudier, Umeå universitet. Han har sedan 1980-talet arbetat med arbetslivs- och fackföreningshistorisk forskning. De senaste 25 åren har han även utforskat damfotbollens historia och idrottsvetenskapens syn på "tävlingsidrotten" samt idrottsrörelsens föreningsdemokratiska strukturer. Hjelm har sedan 2015 dels forskat om prosekulära organisationer i Sverige, dels fördjupat sig i svensk humanvetenskaplig forskning om samer.



Ketil Zachariassen er førsteamanuensis i moderne historie ved UiT Norges arktiske universitet. Zachariassen var medlem av Sannhets- og forsoningskommisjonen i Norge 2018-2023. I sin forskning har han arbeida med eit breitt spekter av tema innan moderne nordnorsk historie, frå urfolks- og minoritetshistorie, til økonomisk historie og regionshistorie. Han har mellom anna publisert bøkene Samiske nasjonale strategar. Samepolitikk og nasjonsbygging 1900-1940. Isak Saba, Anders Larsen og Per Fokstad (2012) og Oppdrag Nord-Norge. SpareBank 1 Nord-Norges historie bind 2 1989-2014 (2014).

Sannhets- og forsoningskommisjonar i Sverige, Norge og Finland: Urfolk og nasjonale minoritetars rettar

Urfolk og nasjonale minoritetar sine retta har på ulike vis vore aktualisert i samband med sannhets- og forsoningskommisjonane (SFK) i Sverige, Norge og Finland. På kva vis har spørsmål om rettane til urfolk og nasjonale minoritetar vore drøfta i dei tre statane og kva kan forklare eventuelle forskjellar?

Sjølv om SFK-ane i dei tre landa har noko ulik innretning, både med omsyn til kven dei omhandlar og mandata kommisjonane har fått, er det fleire parallellar mellom dei. Alle omhandlar urett mot minoritetar og ser på kva som var bakgrunnen for og konsekvensane av denne uretten. Men det er også klare forskjellar, dels som følge av at den historiske konteksten er ulik i dei ulike statane og delvis som følge av at statane sin politikk retta mot urfolk og nasjonale minoritetar har vore og er ulik.

Rettane til urfolk og nasjonale minoritetar kan delast inn i to søyler; språk og kultur versus land og vann. Paperet utforskar korleis spørsmålet om ulike typar rettighetene har vore tematisert av SFK-ane i Sverige, Norge og Finland.

Kontaktuppgifter

Ketil Zachariassen
Førsteamanuensis i moderne historie,
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet
ketil.zachariassen@uit.no

Historisk och nutida kolonialitet i skolan: Om uttraderandet av flerspråkigheten i Saepmie med fokus på norra Sverige

Samtidigt som Sverige ofta beskrivs som ett centrum för jämlikhet, multikulturalism och tolerans har Saepmie och Norrland i Sverige representerats som ett etniskt och språkligt homogent område. I kontrast till den här populära uppfattningen beskriver de kritiska rasforskarna Tobias Hübinette och Catrin Lundström landet Sverige som präglad av en "färgblind rasism", vilket syftar på tendensen att undvika att benämna ras som en kategori, och med det undviks ett samtal om underliggande rasmässiga och etniska ojämlikheter.

Mot denna bakgrund visar vår forskning hur samiskan i skolan och i det offentliga rummet framställs som något som tillhör det förflutna. Genom att utforska semiotiska artefakter i olika sammanhang drar vi paralleller till mer samtida invandring till samma område. Vår forskning, som grundar sig på våra respektive doktorsavhandlingar, ger stöd åt andra kritiska röster som tar upp den långa traditionen av att marginalisera "den andre" i Sverige. Mer specifikt belyser vi sätt på vilka behandlingen av invandrare i en gymnasieskola idag uppvisar slående likheter med behandlingen av samer för ungefär ett sekel sedan genom den segregerade nomadskolan. Vår forskning visar att det bosättarkoloniala projektet varken är över eller ett fullbordat faktum, och att närvaron av icke-vita subjekt fortfarande är en källa till betydande spänningar i denna marginaliserade region.

Kontaktuppgifter

David Kroik
Førsteamanuensis/Universitetslektor, Nord Universitet (Norge),
Mittuniversitetet
david.kroik@nord.no

Andreas Nuottaniemi
Universitetslektor, Stockholms universitet
andreas.nuottaniemi@biling.su.se



David Kroik, førsteamanuensis i åarjelsaemien/sydsamiska vid Nord universitet, leder den samiska forskningsgruppen vid universitetet. Hans forskning handlar om språkfåtertagande i skolor där sydsamiska undervisas.



Andreas Nuottaniemi är universitetslektor i tvåspråkighet med inriktning mot socio-lingvistik, Stockholms universitet. Hans forskningsintressen inkluderar flerspråkighet, språkdidaktik och social rättvisa, särskilt i relation till migration, arbete och utbildning.



HALDI – hälsa och levnadsvillkor i Sápmi, Sverige

HALDI-studien avser att kartlägga hälsa och levnadsvillkor i en multietnisk befolkning boende i Sápmi. Särskilt fokus ligger på Sveriges urfolk, samerna. En pilotundersökning har genomförts i Jokkmokks kommun där alla vuxna har inbjudits att delta och fått självidentifiera sin etnicitet. HALDI använder sig delvis av samma undersökningsmetoder (frågeformulär och kliniska undersökningar) som SAMINOR-studien på norsk sida av Sápmi.



Genomförande av HALDI-studien – implementering, utmaningar och kompromisser

Studien “Health and living conditions in Sápmi, Sweden” - HALDI belyser kunskapsbristen kring hälsotillstånd hos den samiska befolkningen i Sverige. Syftet är att samla in både kliniska data och enkätdata för att öka kunskap om hälsoläget i en multietnisk befolkning där samer ingår. HALDI Jokkmokk är den första studien i Sverige som använder självidentifiering av etnicitet för att undersöka psykosociala faktorer och hälsoutfall bland samisk och svensk befolkning i samma geografiska område i norra Sverige.

Under 2018-2019 genomfördes fokusgruppdiskussioner i Sápmi, där resultat bidrog till en enkät. År 2021 bjöds alla vuxna i Jokkmokks kommun (n=4 077) in till en enkätstudie. Följande år erbjöds deltagarna en klinisk hälsoundersökning och uppföljande enkät. Den första enkäten besvarades av 1 682 personer (41 procent), varav 1 144 (68 procent) identifierade sig som svenska, 375 (22 procent) som samiska, 113 (7 procent) som annan etnicitet och 50 (3 procent) avstod från att ange etnicitet. Av dessa visade 1 195 (71 procent) intresse för klinisk undersökning, varav 706 deltog. Den samiska gruppen var yngre, hade en högre andel kvinnor och en högre utbildning än den svenska. Dessa faktorer är viktiga att beakta vid analys av studiedata.

Kontaktuppgifter

Katarina Nägga
Professor, Institutionen för Hälsa, Medicin och vård, H MV, Linköpings universitet. Vårdduo - Centrum för samisk forskning, Umeå universitet
katarina.nagg@liu.se

Per Axelsson
Docent, Idé och samhällsstudier, Umeå universitet
per.axelsson@umu.se

Christina Storm Mienna
Forskare och föreståndare, Vårdduo - Centrum för samisk forskning, Umeå universitet. Universitetslektor, Institutionen för odontologi, Umeå universitet. Övertandläkare, Region Västerbotten
christina.storm.mienna@umu.se

Upplevelse av ensamhet associerat med ohälsa hos svenska och samiska äldre.

Ensamhet är ett betydande folkhälsoproblem bland äldre, eftersom det är en viktig bidragande faktor till psykisk ohälsa och depression. Statistiska centralbyrån rapporterade 2019 att en femtedel av alla personer över 65 år upplever ensamhet. Ofrivillig ensamhet ökar risken för stress och ångest, medan depression ökar risken för stroke, diabetes och demens.

För att undersöka skillnader i ensamhet mellan äldre svenska och samiska invånare i Jokkmokks kommun användes enkätdata insamlade 2021-2022 inom HALDI-studien. Av 324 deltagare (≥ 65 år) identifierade sig 268 (82,5 procent) som svenskar och 57 (17,5 procent) som samer, 56,6 procent kvinnor och 43,4 procent män. Ensamhet rapporterades av 48,7 procent i den svenska gruppen och 47,4 procent i den samiska. Kvinnor rapporterade signifikant högre ensamhet än män (53,6 procent vs 41,7 procent). I multivariat regression var ensamhet associerad med sämre självskattad hälsa, särskilt psykisk hälsa, främst bland kvinnor. Äldre samer hade lägre förekomst av somatiska sjukdom jämfört med äldre svenskar.

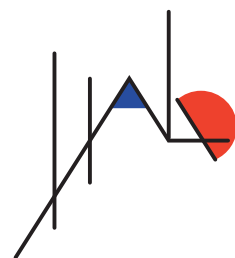
Studien visar att ensamhet var vanligt, särskilt bland äldre kvinnor, och korrelerade med sämre självskattad hälsa. Äldre samer hade lägre förekomst av somatisk sjukdom, vilket understryker behov av undersökning av bakomliggande faktorer.

Kontaktuppgifter

Katarina Nägga
 Professor, Institutionen för Hälsa, Medicin och vård, HMV,
 Linköpings universitet. Vårdduo - Centrum för samisk forskning,
 Umeå universitet
katarina.nagga@liu.se



Karin Martinsson, läkarstudent på tionde terminen vid Linköpings universitet, skrev under VT 2024 sitt examensarbete motsvarande 30 hp där data från HALDI-studien användes. Abstractet omfattar resultat från examensarbetet.





Kristina Sehlin MacNeil är docent i samiska studier och biträdande föreståndare för Vårdduo - Centrum för samisk forskning vid Umeå universitet, där hon även arbetar som forskare. Sehlin MacNeil forskar främst om konflikter och maktrelationer mellan urfolk och utvinningsindustrier och gör internationella jämförelser av dessa samt olika former av våld som påverkar urfolk. Hon har arbetat med urfolk i flera olika länder, framför allt i Australien och inom Sápmi. För tillfället driver hon forskningsprojektet: *Lateral violence: Effects of external pressures on Indigenous and local communities.*

Företagens samhällsansvar i den så kallade gröna omställningen

I norra Sverige har vindkraft och gruvdrift ökat i takt med den så kallade gröna omställningen. Det har lett till ökade spänningar mellan samiska samhällen och utvinningsföretag. Den här presentationen redogör för resultaten från en studie utförd inom ramen för forskningsprojektet *Skada skedd: Urfolkssamhällens erfarenheter av och rekommendationer för energiproduktion (2019-2024)*. Studien, baserad på 13 djupintervjuer med samer, undersöker forskningsdeltagarnas erfarenheter av företags sociala ansvar (CSR). Resultaten visar att utvinningsföretagen ofta kommunicerar sitt CSR-engagemang utåt på hemsidor och i broschyrer, men att det finns en tydlig skillnad mellan vad som skrivs i denna typ av kommunikation och hur samer upplever företagens agerande på samiska marker. Forskningsdeltagarna lyfte bland annat fram att utvinningsföretag ofta saknar kunskap om samiska förhållanden och att det sociala ansvarstagandet upplevs som sämre hos större bolag än hos mindre aktörer, samt behovet av bättre dialog i en tid av samhällsförändring. Studien ger också konkreta förslag på hur utvinningsföretag kan förbättra sina relationer med samiska samhällen.

Kontaktuppgifter

Kristina Sehlin MacNeil
Docent i samiska studier, forskare och biträdande föreståndare för Vårdduo - Centrum för samisk forskning, Umeå universitet
kristina.sehlin-macneil@umu.se



Nyindustrialiseringen och gröna offerzoner i Sápmi

Med ökade krav på snabba klimatåtgärder har energi- och gruvprojekt som tidigare varit omtvistade blivit kuggar i den så kallade gröna omställningen. Brådskan föranleder myndigheter och beslutsfattare att frångå procedurer och processer som värnar för allmänna intressen och lokalt inflytande. Hanteringen skapar gröna offerzoner, områden och grupper som inte får samma skydd som andra. Denna studie jämför två svenska energipolitiska processer: dels andra världskrigets kris och svensk vattenkraftutbyggnad på 1940- och 1950-talen, dels dagens strävan efter ökad förnybar energiproduktion genom vindkraft.

Resultaten visar att kunskap om det förflutna saknas, liksom samtida röster om de pågående konsekvenserna av energiomställningen. Hur samernas urfolksstatus påverkar lagstiftningsprocessen och hur rättigheterna ska hanteras är frågor där politiken uppdaterar sig särskilt långsamt. Nyindustrialiseringen påverkar redan samerna, liksom bygget av det nordiska välfärdssamhället har gjort under det senaste århundradet, och fortfarande gör. Det fördjupar en industriell kolonialisering som startade för hundra år sedan. Svenskt beslutsfattande behöver därför engagera samiska företrädare i ett tidigt skede för att undvika ytterligare offerzoner i Sápmi.

Kontaktuppgifter

Åsa Össbo
Forskare, Vårdduo - Centrum för samisk forskning
vid Umeå universitet
asa.ossbo@umu.se, 090-786 62 74



Jag heter Åsa Össbo och är historiker, arbetar på Vårdduo - Centrum för samisk forskning vid Umeå universitet. Mitt forskningsfokus är konsekvenser av naturresursingrepp i Sápmi som exempelvis vattenkraftutbyggnad. Ett närliggande intresse är politiken kring markanvändning över tid i Sápmi med fokus på svensk sida. Där undersöker jag av hur olika grupper har reagerat och interagerat på grund av externa kategoriseringar och beslut. Jag är för närvarande involverad i tre forskningsprojekt finansierade av SLS, RJ och Energimyndigheten.



I GREENGROWTH ingår forskare med professionell bakgrund inom historia, journalistik, politisk kommunikation, sociologi och socialantropologi från sju olika forskningsinstitutioner. Projektet är organiserat i olika arbetspaket. I dessa undersöks mediebevakningen av konflikter om grön energi, det historiska förhållandet mellan den samiska politiska rörelsen och miljörörelsen i Norge och Finland, samt förhållandet mellan gruvdrift och ersättning till samiska användare av marken.

GREENGROWTH - Samiska intressen i debatten om ”grönt” resursutnyttjande

I det globala nord framträder gröna tillväxtprojekt, såsom resursutvinning, vilka förstärker de koloniala relationerna mellan stater och ursprungsbefolkningar som på nära håll upplever konsekvenserna av den gröna politiken. GREENGROWTH undersöker de positioner som givits, tillskrivits och intagits av samerna i den historiska uppbyggnaden av relationer mellan miljötänkande/handling/politik, utvinningsindustrier och ursprungsbefolkningar, för att förstå de senaste förändringarna i det nordliga politiska rummet. Utrymmet för det offentliga samtalet om samiska frågor är splittrat och till stor del osynligt för majoritetsbefolkningen. Samerna befinner sig i en komplicerad situation, eftersom deras miljörörelse och deras ”status” som kollektivt offer samtidigt utmanas. Samtidigt beskylls de för att vara hinder för utveckling som de själva drar nytta av. Med hjälp av intressentteori och diskurs- och ramanalys ställer vi följande övergripande forskningsfrågor: *hur har det samiska politiska rummet förändrats över tid på grund av förändringar i miljödiskurser? Hurdana positioner och aktörskap erbjuder diskussionen om grön tillväxt olika aktörer och hurdana intressentgrupper har bildats?*

Kontaktuppgifter

Eli Skogerbø
Professor/Projektleder, Universitet i Oslo (UiO)
skogerbo@uio.no, +47 22850429/+47 90561275

Jukka Nyysönen
Forskningsprofessor, Norsk institutt for kulturminneforskning
jukka.nyyssoenen@niku.no

Från Digijoik till Luohtevuorkká

Vid Norges arktiska universitetsmuseum i Tromsø förvaras cirka 12 000 insamlade luodit (joik) i olika ursprungliga format och som digitala ljudfiler. Samlingen av samiska luodit har länge varit utgångspunkten för diskussioner där museet har beskrivits både som ett fångelse där luodit har gjorts otillgängligt för det samiska samhället, och som ett unikt arkiv/resurs som bevarar ett viktigt kulturarv.

Det finns flera sätt på vilka specifika samlingar av samisk luodit kan föras ”hem”. Återförandet av samlingen har ännu inte formellt föreslagits av Sametinget, men uppmaningen att skapa ett institutionellt hem för luodit har redan förpliktat och inspirerat museet att arbeta mot en avkolonisering av sina arkiv, för att föreställa sig en möjlig framtid där luodit-samlingarna återförs till hjärtat av Sápmi.

Genom projektet Digijoik utforskar vi olika sätt att återföra luodit till det samiska samhället. Projektet har väckt både krav och uppskattning, balanserat mot de utmaningar som arkiven presenterar i termer av lagstiftning, legitimitet och tillgänglighet. Begrepp som uppskattning, kulturell appropriering och indigenisering är särskilt relevanta för Digijoik-projektet. Vi diskuterar hur dessa termer kan användas som verktyg för att främja processerna för återförande och återupprättelse (Pieski & Nylander 2020) samtidigt som ett nytt hem för luodit skapas.

Kontaktuppgifter

Camilla Brattland

Førsteamanuensis i kulturvitenskap, Norges arktiske universitetsmuseum, UiT Norges arktiske universitet
camilla.brattland@uit.no

Trude Fonneland

Professor i kulturvitenskap, Norges arktiske universitetsmuseum, UiT Norges arktiske universitet
trude.fonneland@uit.no

Rossella Ragazzi

Førsteamanuensis i kulturvitenskap, Norges arktiske universitetsmuseum, UiT Norges arktiske universitet
rossella.ragazzi@uit.no

Läs mer om projektet i boken *Memory Institutions and Sámi Heritage* (Fonneland & Ragazzi 2025). <https://doi.org/10.4324/9781003426318>



Forskargruppen SAMFORSK

Camilla Brattland, Trude Fonneland och Rossella Ragazzi är alla en del av forskargruppen SAMFORSK vid Norges arktiska universitetsmuseum. Forskargruppen SAMFORSK har genom projektet Digijoik, ett ettårigt pilotprojekt finansierat av Norsk kulturråd, utforskat potentiella möjligheter att göra joik tillgänglig för allmänheten samt möjligheter för avkolonisering av museets arkiv. <https://uit.no/research/samforsk>

*Madelen Johansson, doktorand
i historia med utbildnings-
vetenskaplig inriktning vid
Institutionen för idé- och
samhällsstudier och tillhörande
den Arktiska forskarskolan
vid Arktiskt centrum,
Umeå universitet.*

Israel Ruong som folkbildare: en samisk föregångsman

Den samiska rörelsen bars inledningsvis upp av ett mindre antal personer som gjorde avgörande insatser. En av dessa var Israel Ruong (1903-1986), som under mer än ett halvsekel var engagerad i frågor som syftade till att förbättra samers livsvillkor. Utbildningsfrågorna löper som en röd tråd genom Ruongs verksamhet, från hans lärarutbildning och arbete som nomadskolinspektör till hans engagemang för utvecklingen av 1962 års sameskola. Han tog även fram läromedel och producerade radioprogram för samer. Som redaktör för tidningen *Samefolket* hade han dessutom tydliga bildningsambitioner. Ruong var en av initiativtagarna till bildandet av Svenska Samernas Riksförbund 1950 och var dess ordförande åren 1960-1967. Ruongs yrkeskarriär och tidsmässigt mycket långa engagemang, däribland inom utbildningsväsendet, betyder att han sammantaget framstår som en helt central gestalt inom den same-politiska rörelsen. I mitt konferensbidrag resonerade jag huruvida Ruong kan betraktas som en "folkbildare" i sammanhanget, samt vad hans folkbildande innehåll och ambitioner bestod av. Detta är del av ett pågående doktorandprojekt som ska resultera i en biografisk avhandling över Israel Ruong.

Kontaktuppgifter

Madelen Johansson
Doktorand i historia med utbildningsvetenskaplig inriktning,
Umeå universitet
madelen.johansson@umu.se

Faktorer associerade med självrapporterad hälsa hos samer och svenskar i norra Sverige

Självrapporterad hälsa är en central del i WHO:s hälsodefinition, där fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande betonas snarare än enbart frånvaro av sjukdom. Denna aspekt är otillräckligt undersökt inom den samiska befolkningen i Sverige. Syftet var att undersöka samband mellan självrapporterad hälsa och socioekonomiska samt livsstilsrelaterade faktorer, med enkätdata från HALDI Jokkmokk-studien.

Alla vuxna i Jokkmokks kommun (4 077) inbjöds, och 41 procent besvarade enkäten, som bestod av 112 frågor. Självskattad hälsa mättes med frågan: "Hur skulle du bedöma din allmänna hälsa?" med fem svarsalternativ från "mycket dålig" till "mycket god". Variabeln dikotomiserades i två kategorier: "god hälsa" ("mycket god"/"god") och "dålig hälsa" ("varken god eller dålig"/"dålig" /"mycket dålig").

Ingen signifikant skillnad i dålig självskattad hälsa sågs mellan den svenska (33,5%) och den samiska gruppen (28,5%; $p=0,074$) trots skillnader i socioekonomi och sjukdomsförekomst. Pågående analys undersöker samband med ålder, kön, utbildning, fysisk aktivitet, rökning och alkoholanvändning.

Resultaten kan belysa skillnader i självrapporterad hälsa mellan svenska och samiska individer som bor i samma geografiska område i norra Sverige.

Kontaktuppgifter

Katarina Nägga
Professor, Institutionen för Hälsa, Medicin och vård,
HMV, Linköpings universitet. Vårdduo - Centrum för samisk
forskning, Umeå universitet
katarina.naggga@liu.se

Christina Storm Mienna
Forskare och föreståndare, Vårdduo - Centrum
för samisk forskning, Umeå universitet
Universitetslektor, Institutionen för odontologi, Umeå universitet
Övertandläkare, Region Västerbotten
christina.storm.mienna@umu.se

Per Axelsson
Docent, Idé och Samhällsstudier, Umeå universitet
per.axelsson@umu.se



Katarina Nägga är professor och överläkare i geriatrik vid Linköpings Universitet. Hennes forskningsprojekt handlar till stor del om riskfaktorer och riskmarkörer för olika kognitiva sjukdomstillstånd, där både stora befolkningsstudier och kliniska studier utgör grunden. Hon medverkar i en tvärsnittsstudie som kartlägger hälsotillståndet hos äldre samiska personer, studerar betydelsen av digitala kognitiva testmetoder som verktyg i vården samt utsatthet för olika typer av övergrepp hos äldre personer med demens.





Per Axelsson är universitetslektor och docent i historia vid Umeå universitet, där han är verksam vid Institutionen för idé- och samhällsstudier. Hans forskning fokuserar främst på samisk hälsa, medicinshistoria och internationell urfolksforskning. Axelsson har bland annat undersökt polio-epidemiernas historia och befolkningsstatistikens roll i samhället och publicerat om urfolkens hälsa och demografi och på senare tid även om urfolks rätt till data.



Effekten av Covid-19 på befolkningen i Jokkmokk – preliminära resultat

Detta paper baserat på HALDI-studiens data undersöker den mångfacetterade påverkan som Covid-19-pandemin hade på befolkningen i Jokkmokks kommun. En tvärsnittsstudie med frågeformulär genomfördes år 2021 som omfattade totalt 112 frågor som täckte hälsa och levnadsförhållanden. Studiepopulationen bestod av alla vuxna (≥ 18 år) i Jokkmokks kommun, Norrbottens län, Sverige, med totalt 4 077 deltagare. Svarefrekvensen var 41 procent. Urvalet i denna studie uppgick till 1 519 personer. Studien behandlar frågor om Covid-19 pandemins effekt på allmän hälsa, ekonomi, vård-kontakter, i relation till etnicitet och demografiska faktorer.

Preliminära resultat visade att de som identifierade sig som samer upplevde att covid-19-pandemin påverkade deras allmänna hälsa negativt, i större utsträckning än de som identifierade sig som svenskar. En större andel samer än svenskar rapporterade att Covid-19-pandemin innebar negativa ekonomiska konsekvenser. Inga skillnader mellan grupperna noterades när det gäller att söka vård, vilket bekräftar samma mönster som tidigare forskning.

Kontaktuppgifter

Per Axelsson
Docent, Idé och samhällsstudier, Umeå universitet
per.axelsson@umu.se

Katarina Nägga
Professor, Institutionen för Hälsa, Medicin och vård, HVM, Linköpings universitet. Vårdduo - Centrum för samisk forskning, Umeå universitet
katarina.nagga@liu.se

Christina Storm Mienna
Forskare och föreståndare, Vårdduo - Centrum för samisk forskning, Umeå universitet
Universitetslektor, Institutionen för odontologi, Umeå universitet
Övertandläkare, Region Västerbotten
christina.storm.mienna@umu.se

Utvärdering av konsultationsordningen: Har den bidragit till samiskt inflytande?

Lag nr. 2022:66 om konsultation i frågor som rör det samiska folket trädde i kraft i mars 2022 för statliga myndigheter och gäller sedan mars 2024 även för kommuner och regioner. Regeringen har uttalat att den kommer att utvärdera lagen efter några år. Denna studie syftar till att bidra till denna utvärderingsinsats, samt till pågående arbete inom *Sámiid Riikkasearvi* (SSR) och *Sámediggi* med att övervaka implementeringen av konsultationslagen. Med utgångspunkt i en medvetenhet om lagens begränsningar i juridiska termer undersöker vi hur konsultationer har bidragit till att uppnå lagens uttalade mål att säkerställa samiskt inflytande i frågor som rör dem. Metoden består av en granskning av handlingar från konsultationsförfaranden som genomförts i perioden 2022-2025 samt intervjuer och/eller workshops med samiska företrädare och tjänstepersoner. Studien bygger på principer från urfolksforskning, bland annat inom forskning om utvärdering. Vi avser också att bidra till en internationell debatt om hur man kan utvärdera konsultationsförfaranden mellan stater och urfolk, där det hittills finns få systematiska och empiriska studier.

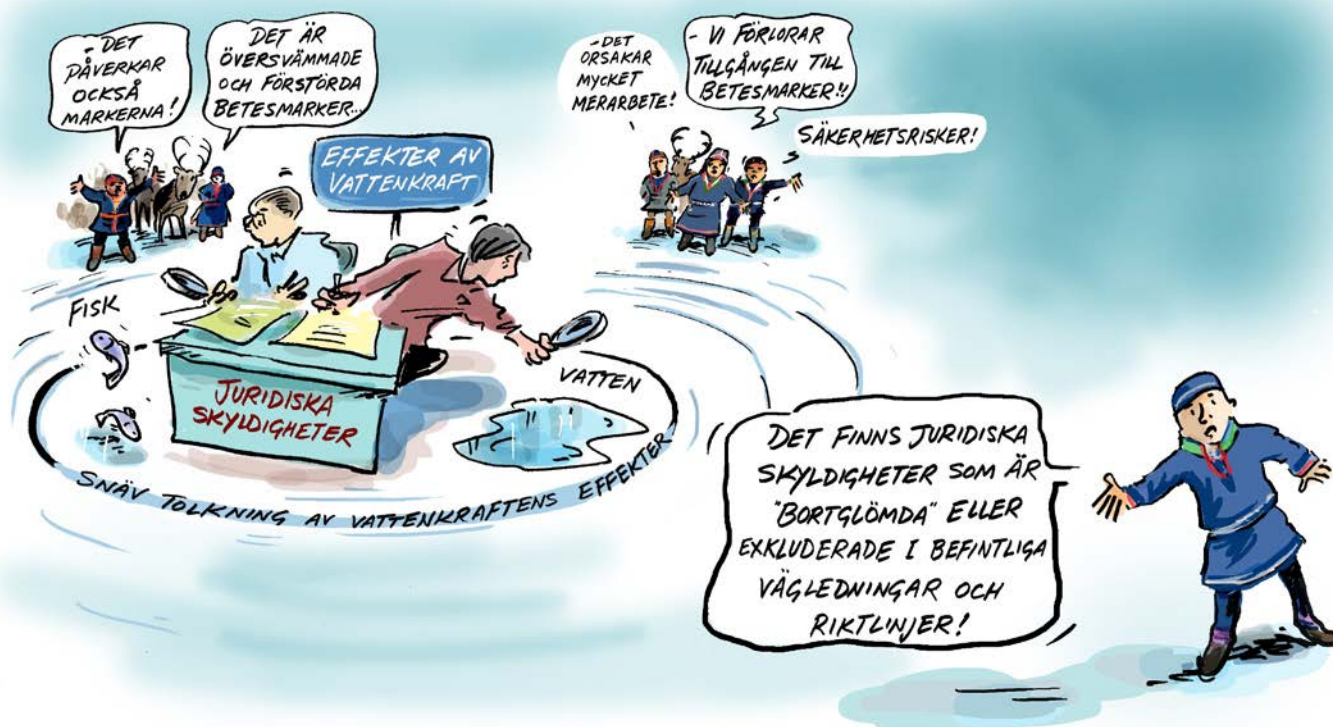
Slutrapporten förväntas publiceras i början på 2026.

Kontaktuppgifter

Rasmus Kløcker Larsen
Senior Research Fellow, Stockholm Environment
Institute, Rights & Equity Team
rasmus.klocker.larsen@sei.org, 073-707 85 64



*Bidraget är ett utfall av ett forskningssamarbete mellan följande medverkande: **Rasmus Kløcker Larsen och Katarina Inga** från Stockholm Environment Institute (SEI), **Kaisa Raitio** från Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), **Hanna Nutti och Ante Ryder Blind** från *Sámiid Riikkasearvi* (SSR) och **Ulrika Hannu** från *Sámediggi*.*



Ut ur skuggan

I projektet *Ut ur skuggan* har vi tagit fram en vägledning för inkludering av renskötseln i vattenkraftens omprövning. Syftet med vägledningen är att visa hur länsstyrelser och andra myndigheter kan arbeta proaktivt med frågor kring vattenkraft och samiska rättigheter. Materialet ska på ett enkelt sätt kunna ge en bild av hur vattenkraften påverkat och fortfarande påverkar renskötseln och den samiska kulturen och vilka åtgärder som skulle kunna minska vattenkraftens negativa konsekvenser.



<https://www.sei.org/projects/out-of-the-shadows/>

Ut ur skuggan? Avkolonisering av vattenkrafts- förvaltningen i Sápmi

Sverige är den största producenten av vattenkraft inom EU - med cirka 80 procent av de storskaliga vattenkraftsanläggningarna belägna på traditionella samiska marker, Sápmi. Etableringen skedde som en del av koloniseringen av Sápmi, och samiska rättigheter och intressen fortsätter att åsidosättas. Omprövningen av vattenkraften, i syfte att uppdatera miljötillstånden, har nyligen initierats av den svenska regeringen som ett svar på EU-lagstiftning. Men regeringens instruktioner och de vägledande dokument som tillhandahålls av statliga myndigheter saknar tydlighet kring hur samiska rättigheter ska hanteras, och riskerar därmed att upprätthålla koloniala orättvisor.

Här presenteras resultat från deltagande forskning som genomfördes inom ramen för en retrospektiv konsekvensbedömning, med målet att underlätta samiskt deltagande i omprövningen av vattenkraften och föreslå konkreta åtgärder för att mildra negativa konsekvenser för renskötseln.

Vi diskuterar utformningen av processen och reflekterar över de etiska och metodologiska utmaningar vi ställs inför i arbetet med att möjliggöra avkolonisering som delvis utmanar, men även verkar inom, rådande statlig politik.

Kontaktuppgifter

Katarina Inga
Forskare, Stockholm Environment Institute och doktorand
vid Mittuniversitetet
katarina.inga@sei.org

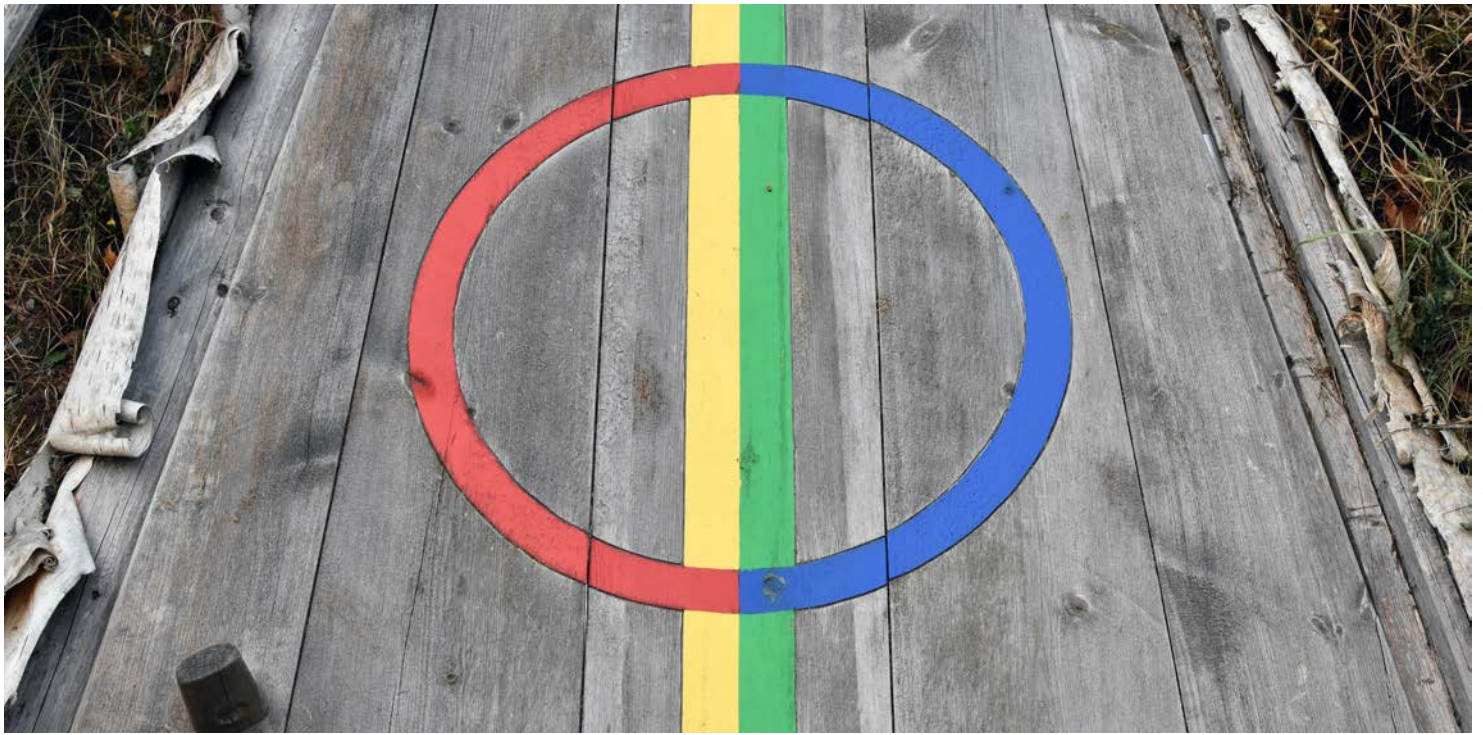


Foto: Ole Johan Ramfjord. Foto porträtt: Bjornar Leisnes, Nord universitet.

Sørsamer i minnekultur

Presentasjonen ga en historiografisk analyse av representasjoner av sørsamer i lokale minnekulturer og refererer grovt sett til de sørlige delene av Saepmie og den norske regionen Innherred i Trøndelag. Det empiriske grunnlaget kommer fra lokal og regional historisk litteratur i perioden 1920-2020. Litteraturen kan deles inn i norsk og samisk, der Saemien Sijtes årbok Åarjel-Saemieh / Samer i sør utgjør den samiske delen.

Analysen viser at samiske og norske minnekulturer er vesensforskjellige. Norsk minnekultur preges av tre hovedrepresentasjoner eller narrativer; den usynlige andre, den implisitte andre og den nyankomne andre. Narrativet den usynlige andre (ikke-representasjon) er hele tiden dominant. Narrativet den implisitte andre endres til å bli den anerkjente andre. Narrativet den nyankomne andre svekkes og finnes først og fremst i regionhistorier og i bidrag fra akademikere.

I samisk minnekultur dominerer tre andre narrativer; konflikt, kulturell motstandskraft og reindrift. Reindriftnarrativet er omfattende og allestedsnærværende og innvevd i de andre to narrativene om konflikt med det omliggende samfunnet og kulturell motstandskraft tross alle prøvelser.

Presentasjonen hører til i prosjektet South Saami Memory Culture ved Nord universitet og er basert på et kapittel i prosjektets antologi utgitt av University of Wisconsin Press, sannsynligvis i 2026.

Kontaktuppgifter

Håkon Hermanstrand
Phd, historiker og forsker ved Saemien Sijte
hakon@saemiensijte.no



South Saami Memory Culture

Håkon Hermanstrand er nå historiker og forsker ved Saemien Sijte. I prosjektet South Saami Memory Culture ved Nord universitet arbeidet han med historien til fastboende samer ved Trondheimsfjorden på 1800-tallet. Han har også arbeidet med den norske parallellen til de svenske skattefjellene eller skattelandene; bygsel eller bygselland.



Presentasjonen hører til i prosjektet South Saami Memory Culture ved Nord universitet. Prosjektets målsetting har vært å få en dypere forståelse av sørsamisk historie og kultur gjennom undersøkelser av hvordan sørsamisk minnekultur er forma, uttrykt, og brukt av ulike aktører.

Asbjørn Rørslett Kolberg er dosent emeritus ved Nord universitet, Fakultet for lærerutdanning og kunst- og kulturfag. Tidligere samisk koordinator ved fakultetet og leder for Nord universitets Senter for samisk og urfolksstudier.

”Underretning fra fjeldet” – språkspørsmålet i den sørsamiske avisa *Waren Sardne*

Avisa *Waren Sardne* som kom ut på Røros i årene 1910-13 og 1922-27, var en unik sørsamisk stemme i en tid med samisk etnopolitisk manifestasjon og motstand mot statlig assimileringsspolitikk og rasisme. Min presentasjon viser hvordan *Waren Sardne* og den såkalte samespalten «Til og fra lapperne», 1919-1928, i avisa *Dagsposten*, Trondheim, representerte en tidlig samisk offentlighet for politiske og organisatoriske diskusjoner samt nyheter, personlige fortellinger og andre artikler av felles interesse for det samiske folket. *Waren Sardne* ble trykt på norsk, men hadde noen få bidrag på sørsamisk og nordsamisk. Avisen hadde som formål å være et talerør for samer både i Norge og Sverige.

Hovedspørsmålene i presentasjonen: Hvordan er ønsket om en statsskole for sørsamiske barn, opplæring på samisk og den rådende fornorskningsspolitikken representert og diskutert i *Waren Sardne* og *Dagsposten*? Jeg argumenterer for at *Waren Sardne*, og til en viss grad *Dagspostens* samespalte, fungerte som en trygg samisk arena for debatt, personlige fortellinger og andre tekster som trolig ikke ville ha kommet på trykk i majoritetspressen.

Se også artikkel i *Heimen*, no. 4, 2024:
<https://www.scup.com/doi/10.18261/heimen.61.4.3>

Kontaktuppgifter

Asbjørn Rørslett Kolberg
Dosent emeritus, Nord universitet
asbjorn.kolberg@nord.no

En ”skatt” eller en ”exotifiering”: Dokumentation av sydsamiskt språk och folklöre på 1900-talet

I vår forskning om dokumentationen av samiska språk och berättelser undersöker vi diskurser och ideologier. Vi fokuserar särskilt på 1900-talet och det sydsamiska språket samt dess berättartraditioner. Forskning om samisk kultur och språk under perioden för lappologin har diskuterats i tidigare studier, och påverkan från minoritetspolitik och ideologier är obestridlig. Flera centrala verk, såsom grammatikböcker, ordböcker och samlingar av berättelser (Birkeland, 1987; Mattsson Magga, 1996), publicerade under 1900-talet, är fortfarande centrala inom språkundervisning idag. Dessa verk återpubliceras, omarbetas och används som kurslitteratur för årjelsaemien/sydsamiska. Det är därför högst relevant att granska i vilka sammanhang kunskapen om sydsamiskt språk och traditioner skapades samt det arv den lämnar. I vår studie behandlar vi två forskare vars inflytande och verk har varit centrala i produktionen av utbildningsmaterial och kunskap om årjelsaemien/sydsamiska och dess berättartraditioner: Just K. Qvigstad och Knut Bergsland.

Kontaktuppgifter

David Kroik
Forskare, Nord universitet, Norge
david.kroik@nord.no

Coppélie Cocq
Professor, Humlab, Umeå universitet
coppelie.cocq@umu.se



David Kroik, førsteamanuensis i årjelsaemien/sydsamiska vid Nord universitet, leder den samiska forskningsgruppen vid universitetet och driver projektet Revitalisation Processes in Education: Bringing South Saami forward (finansierat av Norges forskningsråd).



Coppélie Cocq är professor i samiska studier med inriktning mot digitala humaniora, Umeå universitet. Hennes forskningsintressen är bland annat berättande (från muntligt till digitalt) samt kritiska studier i minoritets- och urfolksforskning.

Kumulativa effekter och systemisk ansats

Bidraget är ett forsknings-samarbete mellan tre samhällsvetenskapliga forskare, Kaisa Raitio (SLU), Annette Löf (SEI) och Rasmus Kløcker Larsen (SEI). Bidraget utgår från vår mångåriga forskning i Sápmi med ambitionen att väva samman olika policyområden och perspektiv till en helhetsbild. Texten kommer att publiceras på svenska i form av ett kapitel i forskningsantologin för Sanningskommissionen för det samiska folket som utkommer i slutet av 2025.

Finansiering har erhållits från följande finansiärer: Formas genom projektet 2018-00850 (Dekoloniserande markplanering: Att skapa nya planerings-sätt för samer och stat i Sverige och Finland (RE-LAND)) samt Vetenskapsrådet genom projektet 2023-05797 (Land, Rasism och Diskriminering: Samiska rättigheter och nutida kolonialism i Sverige och Finland (RADISAM)).

En systemisk analys av statens markförvaltning i Sápmi: ett samlat grepp om konsekvenser på renskötseln och samiskt självbestämmande

Markerna utgör grunden i den samiska kulturen, språken, näringarna och sättet att organisera samhällen. De utgör också kärnan i de rättigheter som samerna som urfolk har enligt folkrätten och den svenska regeringsformen. Trycket på markerna i Sápmi ökar i snabb takt, bland annat till följd av den så kallade gröna omställningen. En växande mängd forskning identifierar brister i de svenska sektoriella regelverken, vilket underminerar planerings- och tillståndprocessernas förmåga att erkänna samt skydda samiska näringar, kultur och rättigheter. I denna artikel belyser vi statens markförvaltningssystem i Sápmi ur ett helhetsperspektiv där vi analyserar förvaltningens mål, organisering och praktik som ett sammanflätat system. Vi argumenterar för att en sådan metanivåanalys är nödvändig för att förstå bredden och djupet av strukturella hinder, som var för sig och i kombination förhindrar ett effektivt rättsligt skydd för samiska marker och rättigheter. Kapitlet är en syntes av befintlig forskningslitteratur, inklusive forskning författarna själva bedrivit i projektsamarbeten med såväl samiska organisationer som statliga myndigheter. Vi slår fast att behovet av strukturella reformer brådskar - särskilt i ljuset av samhällets omställning.

Kontaktuppgifter

Annette Löf
Senior Research Fellow, Stockholm Environment Institute,
Rights & Equity Team
annette.lof@sei.org

Rasmus Kløcker Larsen,
Senior Research Fellow, Stockholm Environment Institute,
Rights & Equity Team
rasmus.klocker.larsen@sei.org, 073-707 85 64

Kaisa Raitio, Docent,
Enheten för miljökommunikation vid Sveriges Lantbruksuniversitet
kaisa.raitio@slu.se

Gläntor, grindar och stängsel: Samverkanslandskap för naturresursförvaltning i Sápmi

Frågor kring användning och förvaltning av naturresurser har stor betydelse för många urfolks- och andra landsbygdssamhällen. De fungerar ofta som brännpunkter för konflikter, både lokalt och på regional, nationell eller internationell nivå. I Sápmi på svensk sida har småviltsjakt och fiskerättigheter blivit en källa till konflikt. Efter HD:s dom 2020, som bekräftade Girjas samebys exklusiva rättigheter till småviltsjakt och fiske i deras traditionella områden, pågår nu flera processer. I Arjeplog har ett lokalt samverkansprojekt, Rådestit, genomförts för att undersöka alternativ för lokal förvaltning av småviltsjakt och fiske. Fem samebyar har inom projektet samarbetat med jägare, fiskare, turismentreprenörer och andra lokala aktörer för att utveckla en lokal förvaltningsmodell som tar hänsyn till de rättigheter, behov och intressen som identifierats av deltagande aktörer. Resultaten från ett forskningsprojekt som följt Rådestit från dess början visar att det finns både möjligheter och utmaningar för fungerande samverkan i dels de lokala fysiska och sociala landskapen, dels de omgivande politiska och juridiska landskapen. Att förstå dessa samverkanslandskap är centralt för att kunna utveckla samverkan och lokal förvaltning.

Kontaktuppgifter

Elsa Reimerson
Docent i statsvetenskap, Statsvetenskapliga institutionen,
Umeå universitet
elsa.reimerson@umu.se

Malin Brännström
Jur.dr., Museichef, Silvermuseet/INSARC
malin.brannstrom@silvermuseet.se



Elsa Reimerson är docent i statsvetenskap vid Umeå universitet och forskar om miljöpolitik, särskilt rörande samverkan, naturskydd och urfolksfrågor. Hon har följt Rådestit-projektet och samarbetat med projektledningen för att hitta ömsesidiga nyttor med följeforskningen.



Malin Brännström är doktor i juridik och chef vid Silvermuseet/INSARC. Hennes forskning är inriktad på bland annat markanvändningsfrågor och samiska rättigheter. Hon har lett Rådestit-projektet och koordinerat samarbetet mellan de medverkande aktörerna.

Rättstvister om landrättigheter i Sápmi: Samisk rättsmobilisering i Finland, Norge och Sverige

Samiska grupper har varit inblandade i många rättstvister om rättigheter till land och naturresurser i Norge, Sverige och Finland de senaste årtiondena. Utifrån rättssociologisk mobiliseringsteori studerar vi hur de formulerar sina anspråk, vilka resurser de har tillgång till och vilka möjligheter rättsliga institutioner erbjuder. Genom kartläggning av rättsprocesser, intervjuer och analys av dokument undersöker vi hur samisk rättsmobilisering går till och hur den påverkar såväl samiska grupper som de nordiska samhällena.

Utmaningar och möjligheter för samisk rättsmobilisering i Sverige

Vi studerar hur samer använder domstolar för att hävda sina rättigheter till mark och naturresurser. Under de senaste årtiondena har samiska individer och grupper varit inblandade i en rad markkonflikter där deras rätt till renskötsel, jakt och fiske påverkats negativt av annan markanvändning såsom gruvdrift, skogsbruk och energiproduktion. Det har även funnits uppmärksammade rättsfall kring vem som äger mark eller innehar jakt- och fiskerättigheter. Med hjälp av teorier om rättsmobilisering undersöker vi vilka möjligheter och hinder samiska aktörer möter i sin kamp för landrättigheter inom det svenska rättssystemet.

Vi lyfter fram tre viktiga insikter. För det första att lagstiftningen sätter ramarna för vilka samiska grupper och individer som kan hävda markrättigheter i domstol. För det andra att det är stora ekonomiska risker förknippade med att bedriva processer i domstol. För det tredje att samiska grupper tar till rättsmobilisering när de uppfattar att politiska makthavare saknar vilja eller förmåga att hantera konflikter om samiska rättigheter. Genom denna analys bidrar vi med en mer nyanserad förståelse av samernas rättskamp och hur den utspelar sig inom det svenska rättssystemet.

Kontaktuppgifter



Peter Johansson
Universitetslektor i Freds- och utvecklingsforskning,
Institutionen för globala studier, Göteborgs universitet
peter.johansson@globalstudies.gu.se



Johan Karlsson Schaffer
Professor i Internationella relationer, Institutionen för
globala studier, Göteborgs universitet
j.k.schaffer@gu.se

Researching Sámi teacher education developments in Finland – Ethical and methodological navigations

At the Ubmeje Insight and Outlook -conference on Sámi related research I presented on my doctoral research, which started in 2018, on searching for avenues of decolonization in Finnish education with the particular aim of making space for and including Sámi knowledges and pedagogy in Finnish teacher education. The compilation doctoral dissertation, carried out by a non-Indigenous, white, Eurocentrically educated young female academic from Aanaar, Sápmi, is due to be completed in 2025. The first published article (2019) focuses on the development of research ethics in the context of Sámi research, particularly in Finland, suggesting moving towards relational ethics. The second published article (2023) discusses the process of onto-epistemic negotiation between non-Indigenous and Indigenous teacher education development in the context of the Sámi teacher education pilot program Ketterä Korkeakoulu (2019-2021) led by Giellagas-Instituhtta at the University of Oulu. The third dissertation article currently in review highlights Sámi parents' desires and expertise regarding education in the context of education planning and implementation processes as a framework for reshaping education in Finland. In the conference presentation I focused particularly on the research ethical and methodological approaches applied in the different stages of this research.

Kontaktuppgifter

Michelle Francett-Hermes
 Doctoral Candidate in Saami Culture, Giellagas Instituhtta,
 Oulu Universitehtta
 michelle.francett-hermes@oulu.fi
 Researcher ID: <https://orcid.org/0000-0001-7077-7251>



PhD research focuses on decolonization of Finnish teacher education. Research interests include de-/coloniality/-colonization, Indigenous knowledge, phematerialism, onto-epistemic justice and pluriversity, anti-racism, social justice, global education, resilience and community.

Board member of the multi-disciplinary Society for the Study of Ethnic Relations and International Migration (ETMU), focusing on bringing more attention to Indigenous peoples and decolonization work. Member of The expert group of the national system for monitoring discrimination in Finland.



Forskning om flerspråkighet

Carla Jonsson är professor i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet och docent i tvåspråkighet vid Stockholms universitet. Hennes forskningsintressen inkluderar flerspråkighet i undervisning och arbetsliv, minoritetsspråk, språkideologier och lingvistisk etnografi.

Studien ingår i projektet "Språkanvändning, flerspråkiga litteraciteter och konstruktionen av identiteter bland samiska ungdomar i Sverige" (finansierat av Svenska Akademien, Fonden för forskning i modern svenska och för svensk språkvård 2013).

Språkanvändning och litteraciteter bland samiska ungdomar

Studien undersöker språkanvändning och litteraciteter, d.v.s. läsande och skrivande, bland ungdomar vars språkliga repertoarer (Busch 2012) inkluderar t.ex. samiska, finska, meänkieli och svenska. Studien fokuserar på samiska samt på frågor om identitet, makt och agens/handlingskraft. Genom att undersöka ungdomarnas språkpraktiker och litteraciteter får vi insikter i det komplexa samspelet mellan språk, identiteter och egenmakt (eng. *empowerment*).

Materialet till studien skapades i samarbete med fyra deltagare och en lärare (Rosenfors) på en skola. Metoderna inkluderade språkdagböcker, dagboksbaseade intervjuer, andra intervjuer, fotografier tagna av deltagarna och en fokusgruppsdiskussion (se Jonsson med Rosenfors 2017).

Genom sin språkanvändning och genom att lära sig och/eller utveckla samiska, samt genom att aktivt försöka använda samiska med olika personer och i olika situationer utövar ungdomarna agens/handlingskraft. När ungdomarna bestämmer sig för att aktivt använda samiska, bryter de en ofrivillig tystnad och återtar sin röst och sin representation på samiska.

Kontaktuppgifter

Carla Jonsson
Professor, Umeå universitet
carla.jonsson@umu.se

Databas för sydsamiska känslord och kulturella uttryck för psykisk hälsa

Känslord hjälper oss att benämna känslor, men påverkar även hur vi uppfattar och förstår dem (Barrett, 2006; Barrett et al., 2007; Lindquist et al., 2015). Forskning visar att ett rikt känslordförråd hänger samman med ökad förståelse av känslor och bättre psykiskt välbefinnande (Kashdan et al., 2015). Samtidigt varierar begrepp relaterade till känslor och psykisk hälsa mellan kulturer, och överlappar inte alltid. För samer som söker vård på majoritetsspråket kan detta innebära att språket inte speglar den egna kulturella betydelsen av känslor eller förståelsen av psykisk ohälsa (Dagsvold et al., 2015). Många samer uppger dessutom att de inte känner till, eller sällan använder, känslord på samiska, trots att de finns (Dagsvold et al., 2015). Forskning visar dock att språkkunskaper i samiska är förknippade med bättre psykisk hälsa (Stoor & San Sebastián, 2021).

Mot denna bakgrund har vi utvecklat en databas med sydsamiska känslord och kulturella uttryck för psykisk hälsa: The South Sámi Emotion Words and Cultural Idioms of Distress Database (SSEID). Orden och uttrycken har samlats in från bland annat ordböcker, dikter, sånger och intervjuer. Databasen är kostnadsfri och tillgänglig för sydsamisktalande, språkstudenter, skolor, forskare, med mera. Syftet med databasen är att bidra till ökat psykiskt välbefinnande, minskat stigma kring psykisk ohälsa och ökad medvetenhet om sydsamisk kultur.

Kontaktuppgifter

Anna Leiler

Lektor & Postdoktor i Psykologi, Mittuniversitetet och Nord Universitet
anna.leiler@miun.se, anna.leiler@nord.no

Marie-France Champoux-Larsson

Docent i Psykologi, Mittuniversitetet
marila@miun.se

Anna Leiler är legitimerad psykolog och har en doktors-examen i psykologi. Hon är lektor i psykologi vid Mittuniversitetet i Östersund, Sverige, och genomför samtidigt postdoktoral forskning vid Nord Universitet i Norge. Tidigare har hon forskat om psykisk ohälsa hos flyktingar och nyanlända. För närvarande arbetar hon både med projekt som undersöker sydsamiska känslord och om hur norska ungdomar beskriver sina erfarenheter av psykisk ohälsa, med särskilt fokus på berättelser från samiska ungdomar.

Marie-France Champoux-Larsson är docent i psykologi vid Mittuniversitetet. Hennes forskning rör språk, tvåspråkighet och emotioner i sociala sammanhang hos barn och vuxna. Hon studerar minoritets- och andraspråkstales egna upplevelser och dess påverkan på välbefinnande och psykisk hälsa. Hon studerar även majoritetsbefolkningens attityder och fördomar mot minoritets- och dialektalare. Hon forskar även om hur språk påverkar beslutsfattande och hur tvåspråkiga upplever och tolkar känslor på sitt första- och andraspråk.



*Researchers of the project are Drs **Ulla Timlin** and **Arja Rautio** (University of Oulu), **Heidi Eriksen** (Wellbeing Services County of Lapland) and **Roberta L Woodgate** (University of Manitoba) and Dr Honorary **Ristenrauna Magga** (SamiSoster Association, Finland). We are focusing our research on challenges related to reindeer herding work, hear about herders' life and experiences and find the ways to support their mental health and wellbeing by using a community-based participatory approach. This 5-year project is funded by Finnish Cultural Foundation.*

Wellbeing of young Sami reindeer herders

This project, designed to meet these requirements, concentrates on understanding the experiences of mental health and wellbeing of young Sami reindeer herders in Finland. Within five years, the trans-disciplinary, mixed method study follows the approach of community-based participatory research and participants will be young reindeer herders and their family members. Additionally, arts-based methods will be utilized to gain an understanding of reindeer herders' everyday lives and current challenges. The final decisions, especially on the arts-based methods (data collection and publishing the results) will be determined in consultation with the reindeer herders. This is important in supporting but also ensuring participatory research process throughout the project. Also, it provides a real voice and an opportunity for Sami reindeer herders themselves to talk about their lives. Keeping all this in mind, it is important to work with local people together during this project. Results of this study can be applied to, not only increasing an understanding of wellbeing of Sami reindeer herding but also providing information to develop new services.

Kontaktuppgifter

Arja Rautio
 Professor, UArctic Chair on Arctic Health, University of Oulu
arja.rautio@oulu.fi, +35 840 585 57 76

Ulla Timlin
 Postdoctoral Researcher, University of Oulu
ulla.timlin@oulu.fi, +358 504725354.

Våld mot samer – effekter av historiska förluster och diskriminering

Förekomsten av våld i nära relationer har globalt rapporterats vara vanligare bland urfolk än bland icke-urfolk. Detta har inte undersökts i Sverige bland urfolket samerna. Studiens syfte var att undersöka livstidsprevalensen av våld från partners och andra familjemedlemmar bland personer som identifierar sig som same respektive svensk, samt att undersöka om upplevelser av diskriminering eller historiska förluster har en medierande effekt på det förväntade sambandet mellan etnicitet och våldsutsatthet.

Inom studien *Hälsa och levnadsförhållanden i Sápmi* (HALDI) samlades enkätdata in år 2021. Samtliga vuxna invånare i Jokkmokks kommun inbjöds att delta. Svarsfrekvensen var 41 procent. I enkäten kunde man ange multipla identiteter. Den aktuella analysen inkluderade de som identifierade sig som antingen "same" (n = 375, 25 %) eller "svensk" (n = 1 144, 75 %).

Våld i nära relation rapporterades i liknande omfattning mellan samiska och svenska kvinnor (samer 13,3 %, svenskar 15,4 %). Familjevåld var vanligare bland samiska än svenska kvinnor (16,4 % jämfört med 9,2 %). På grund av för få manliga respondenter kunde inga beräkningar göras mellan svenska män respektive samiska män avseende våld i nära relation och familjevåld.

Medieringsanalyser visade att sambandet mellan att identifiera sig som same avseende rapportering av våld medierades av både erfarenheter av diskriminering och historiska förluster. Sammanfattningsvis understryker resultaten vikten av att beakta ett intersektionellt, livslopps- eller intergenerationellt perspektiv i studier av våld mot urfolk.

Studien är publicerad: Simmons J, Storm Mienna C, Josefsson M, Axelsson P, Nägga K. Interpersonal Violence Against Indigenous Sámi and Non-Sámi Populations in Arctic Sweden and the Mediating Effect of Historical Losses and Discrimination. *J Interpers Violence*. 2024 Oct;39(19-20):4135-4163. doi: 10.1177/08862605241264544. PMID: 39254270; PMCID: PMC11389050.

Kontaktuppgifter

Johanna Simmons
Docent, Universitetslektor Linköpings universitet.
Överläkare, Närvårdskliniken i Linköping, Region Östergötland
johanna.simmons@liu.se

Christina Storm Mienna
Forskare och föreståndare, Vårdduo - Centrum för samisk forskning, Umeå universitet. Universitetslektor, Institutionen för odontologi, Umeå universitet. Övertandläkare bettfysiologi, Region Västerbotten
christina.storm.mienna@umu.se, +46 90 786 51 71



Johanna Simmons primära forskningsområde är våld och övergrepp mot äldre personer. Hon är ansvarig forskare för två större projekt: REAGERA (Responding to Elder Abuse in GERiAtric care) och APPEAL (A Path to Prevention of Elder Abuse in Long-term care). Centralt för båda projekten är att utveckla metoder för att hjälpa personal inom vård och omsorg upptäcka när äldre personer är utsatta för våld eller övergrepp och då ge adekvat stöd. På lång sikt är målet att motverka att våld mot äldre personer alls sker.

Christina Storm Mienna är en nordsamisk forskare från Kiruna. Hennes forskning har särskilt fokus på urfolks hälsa. Hon har ett flertal expertuppdrag, är ledamot i FoU-styrelsen för Samisk nasjonalt kompetansesenter samt i Redelighetsutvalget vid Sámi Allaskuvla, i Norge. Hon är Sveriges representant i Arktiska rådets Arctic Human Health Expert Group och i IASC Standing Committee on Indigenous Involvement, samt sekreterare för UArctic Assembly.



Jonny Hjelm är professor i historia och verksam vid Institutionen för idé- och samhällsstudier, Umeå universitet. Han har sedan 1980-talet arbetat med arbetslivs- och fackförenings-historisk forskning. De senaste 25 åren har han även utforskat damfotbollens historia och idrottsvetenskapens syn på "tävlingsidrotten" samt idrotts-rörelsens föreningsdemokratiska strukturer. Hjelm har sedan 2015 dels forskat om prosekulära organisationer i Sverige, dels fördjupat sig i svensk humanvetenskaplig forskning om samer.

Samer, självmord och historiska trauman

I presentationen behandlas svensk forskning om samers självmord de senaste 25 åren och hur studier publicerade 2004 respektive 2005 - med resultat som visat att samer inte hade någon överdödlighet i självmord - under 2010-talet kom att omtolkas och understödja en kunskapsproduktion som visade på överdödlighet i självmord bland samer kopplad till psykisk ohälsa, kolonialt förtryck och historiska trauman. I forskning och samhällsdebatt talades om en "självordsvåg" bland samer och forskningsprojekt startades som refererade "alarmerande" vetenskapliga rapporter rörande självmord bland samer.

I början av 2020-talet kom dock nya studier som visade att oron varit obefogad rörande psykisk ohälsa (samer generellt) och självmord bland renskötande samer. Samers psykiska hälsa var till och med något bättre än den man hittade hos övriga svenskar. Det som länge uppfattats som en vedertagen sanning var alltså inte längre det. Jag menar att 2010-talets forskardrivna kunskapsproduktion om en utbredd psykisk ohälsa och höga självmordstal bland samer delvis var ett uttryck för genomslaget för den internationella ideologin indigenism. Tongivande forskare infogade sina resultat och tolkningar i indigenismen och den samhällskraft den representerar.

Kontaktuppgifter

Jonny Hjelm
Professor i historia, Umeå universitet
jonny.hjelm@umu.se

Land, rasism och diskriminering: Om samverkan och motverkan till anti-samisk rasism i de nordiska länderna

För att analysera de komplexa sociala krafter som driver rasism och diskriminering mot urfolk i Norden undersöker forskningsprojektet RADISAM hur rasism påverkas av kampen för samiska markrättigheter. I projektet utgår vi ifrån två fallstudier, Girjasfallet och dess efterspel samt försöken att reformera Sametingslagen i Finland. I detta rundabordssamtal diskuterar vi hur rasism mot samer kan förstås samt delar exempel och erfarenheter på hur kampen för samiska markrättigheter bidrar till att underblåsa antisamisk rasism, diskriminering, hat och hot. Med inspel från aktuella frågor samt inbjudna forskare och samiska experter runt om Sápmi ger vi även exempel på framgångsrikt samiskt agerande och strategier för att bekämpa rasism och diskriminering, fall där effektiv politisk mobilisering och alliansbyggande har resulterat i bredare acceptans och stöd för samisk mark- och rättighetskamper.

Samtalet var ett startskott för att etablera ett nordiskt nätverk kring forskning om rasism och diskriminering mot samer, som en del i projektet RADISAM.

Kontaktuppgifter



Annette Löf
Senior Research Fellow,
Stockholm Environment Institute
annette.lof@sei.org

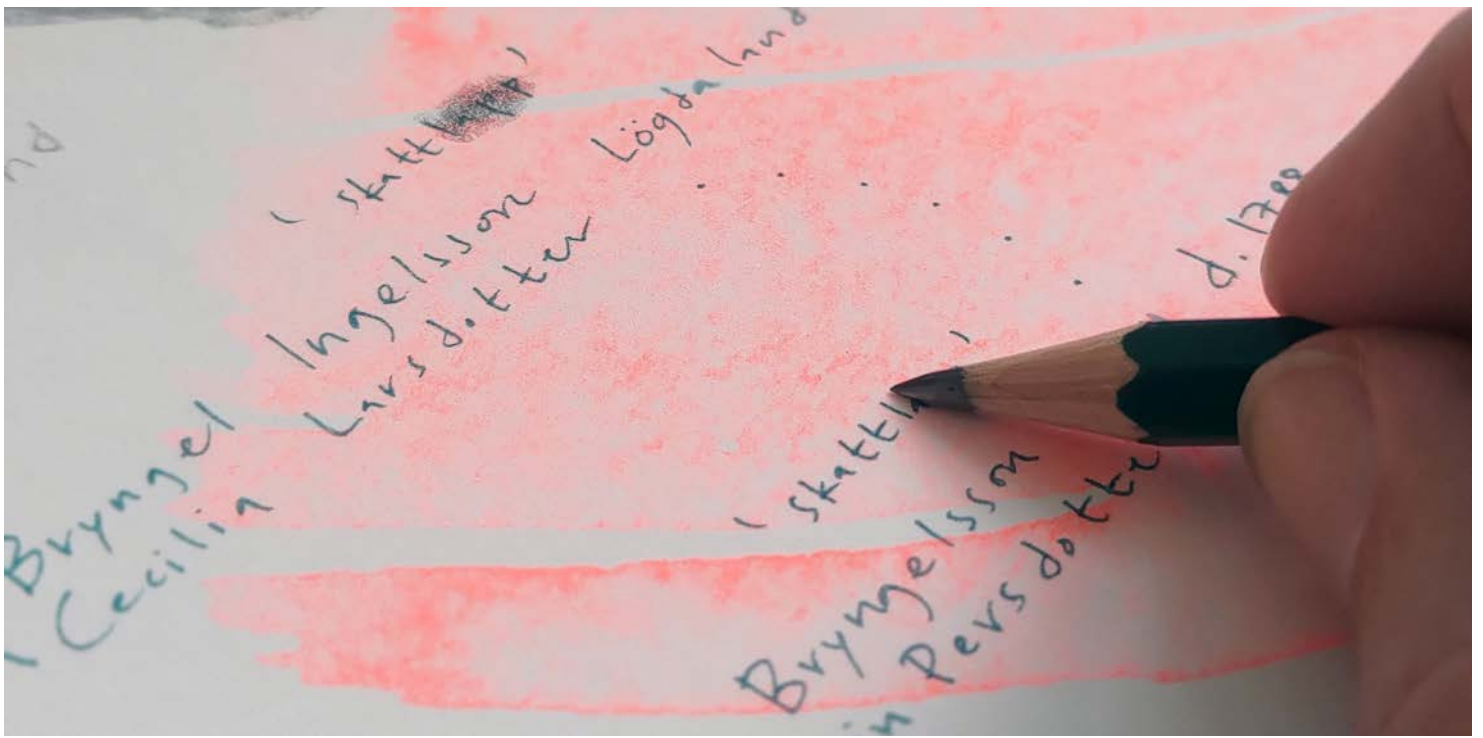
Medverkande forskare:

Kaisa Raitio
Docent, Enheten för miljökommunikation
vid Sveriges Lantbruksuniversitet
kaisa.rautio@slu.se

Laura Junka-Aikio
Professor, Global Northern Communities and Societies,
University of Lapland, Finland
laura.junka-aikio@ulapland.fi

RADISAM – ett projekt om kopplingen mellan marker och diskriminering

RADISAM leds av forskaren Annette Löf (SEI) i samarbete med Kaisa Raitio (SLU) och Laura Junka-Aikio (University of Lapland). Vi välkomnar forskare och andra aktörer som har intresse att ingå i ett nordiskt forskningsnätverk kring dessa frågor att ta kontakt (se kontaktuppgifter till vänster). Projektet pågår mellan 2024-2027 och är finansierat av Vetenskapsrådet (diarienummer 2023-05797).



Lisa Nyberg är bildkonstnär, lärare och forskare vid Umeå Konsthögskolan. Nybergs skapar installationer, performances, ljudverk och böcker samt faciliterar workshops och institutionella processer baserade på embodied learning och radikal pedagogik. Nybergs doktorandprojekt "Pedagogies of the Unknown - studying for a future without guarantees" publicerades 2022. Hennes konstnärliga arbete har bl a visats på Venedigbiennalen, Kunsthall Aarhus, Konsthall C, Trondheim Art Biennial, Liljevalchs konsthall, Röda Sten och Den Frie Udstillingsbygning.

Släktlandskapet - att teckna ett landskap av relationer

Min presentation är en reflektion över den konstnärliga processen i skapandet av teckningen *Släktlandskapet*. Teckningen förställer ett landskap av relationer med utgångspunkt i Mårtensliden - ett hemman i södra Sápmi/Sverige. Genom att visa på de migrationsmönster som uppstått när samer och nybyggare flyttat till och från platsen, skapas en scen för en ny ursprungsberättelse att spelas upp som kan motsäga det dominerande koloniala narrativet. Teckningen är tryckt som ett pussel på 22 kvadratiska sidor och skänks som en gåva till personer som har eller haft en koppling till Mårtensliden. Processen att skapa och distribuera *Släktlandskapet* väcker frågor som:

- Hur kan vi strukturera ett konstnärligt forskningsprojekt baserat på principer om ömsesidighet (principles of reciprocity)?
- Vem inkluderas i berättelsen om en plats vars mark är ombestridd (hur navigerar vi markägande, förvaltningen av en plats och den politiska rörelsen för "land back")?
- Hur skapas och uttrycks en estetisk etik i tecknandet - i spänningen mellan transparens och opacitet, färgen och det vita pappret, inskription och radering?

Arbetet är en del av mitt forskningsprojekt "To Know and Be Known by (a) Place".

Kontaktuppgifter

Lisa Nyberg
Postdoktor, Umeå Konsthögskola
lisa.nyberg@umu.se



Foto: Lars J Walkkeppäs samling. Foto porträtt: Åsa Andersson-Martti.

Sámi Trail of Tears – Memory, Resistance and Reconciliation

Between 1919 and 1940, Sámi families were forcibly dislocated within Sápmi, disrupting place-human relations, reindeer herding practices, and community life. These displacements threw families onto unknown paths without return, causing intergenerational trauma, now receiving wider attention through works like *The Rocks Will Echo Our Sorrow* by Elin Anna Labba. The Sámi Trail of Tears (SToT), a Planet Saivo and Karlstad University project, reimagines the displacement trails as a living memorial. It reflects on colonial trauma through slow, place-based engagement and ethical listening, valuing informal conversations and silent voices over institutional narratives. As the Green Transition reshapes Sápmi through forestry, wind farms, and mining, echoing past dispossessions, the trail invites reviews of this "sustainable" colonialism. Inspired by global memory trails, SToT emphasises Indigenous leadership and -research, thus avoiding commodification. Exploring the surrounding landscapes between Lainio and Lannavaara, the project blends community involvement, artistic residencies, and storytelling to reimagine land, memory, and futures in dialogue.

Kontaktuppgifter

Åsa Andersson-Martti
MA Religious Studies, Independent Researcher
theplanetsaivo@gmail.com

Janne Sirniö
MA Theology, Independent Researcher
theplanetsaivo@gmail.com

Richard Ek
Professor in Human Geography, Karlstad University
Richard.ek@kau.se



Åsa Andersson-Martti, artist at Planet Saivo and initiator of Sámi Trail of Tears project. At the intersection of art, emotionality and memory, she develops artistic processes that carry collective wounds toward healing.

Janne Sirniö, researcher at Planet Saivo, explores societal development within colonial legacies, integrating place-based knowledge grounded in landscape and meaning-making.

Richard Ek, Human Geographer, focuses on territorial ordering, marginalised places, and societal transitions, contributing to slow tourism and regional development.



Tobias Poggats kommer från Gällivare och läser till läkare vid Umeå universitet. Han har medverkat som assistent i HALDI-projektet sedan start och arbetar nu med en artikel kring diskriminering och hälsa. För sitt arbete inom HALDI har han erhållit stöd från Forskaraspirantprogrammet vid Medicinska fakulteten, Umeå universitet. Utanför studier och forskning har han länge jobbat med samiska frågor, som journalist, föreläsare och HBTQ-aktivist.



Per Axelsson är universitetslektor och docent i historia vid Umeå universitet, där han är verksam vid Institutionen för idé- och samhällsstudier. Hans forskning fokuserar främst på samisk hälsa, medicinshistoria och internationell urfolksforskning. Axelsson har bland annat undersökt polioepidemiernas historia och befolkningsstatistikens roll i samhället och publicerat om urfolkens hälsa och demografi och på senare tid även om urfolks rätt till data.

Racism and ethnic discrimination among Indigenous Arctic populations: methods, data, definitions. A scoping review.

Rasism och etnisk diskriminering är globala hälsoproblem, men deras omfattning och effekter på urfolk i Arktis är fortfarande dåligt förstådda. Denna scoping review undersöker metoder, datakällor och definitioner i artiklar om rasism och etnisk diskriminering bland urfolk i Arktis mellan 2008 och 2021 för att skapa en grund för framtida forskning.

Vi genomförde en sökning i flera databaser, inklusive PubMed, PsycInfo, Web of Science, Scopus och Cochrane Review. Sökningen omfattade urfolksgrupper, rasism eller etnisk diskriminering, och arktiska regioner. Efter att ha tagit bort irrelevanta artiklar granskade vi de återstående artiklarna mot fördefinierade kriterier.

Forskningsfältet expanderar, men många arktiska urfolk var fortfarande underrepresenterade. Vanliga forskningsmetoder inkluderade frågeformulär, intervjuer och fallstudier baserade på stora tvärsnittsstudier. Självrapporterade svar om etnisk diskriminering och rasism var den primära metoden, medan vissa artiklar involverade forskare som subjektivt utvärderade data. Definitionerna av etnisk diskriminering och rasism varierade, och cirka hälften av artiklarna saknade tydliga definitioner.

Det fanns skillnader i terminologi, där rasism användes mer i Kanada/USA och etnisk diskriminering i de nordiska länderna. Trots detta framkom att skalorna för att mäta rasism eller etnisk diskriminering hade betydande likheter. Många artiklar betonade interpersonell diskriminering. Efter 2016 tonade ett perspektiv fram som såg rasism/etnisk diskriminering som något som skapade ojämlikheter och upprätthåller system av privilegier och förtryck. Forskning betonade vikten av att beakta lokala kontexter av rasism, etnisk diskriminering och förtryck.

Denna studie är nu publicerad: Poggats, T., & Axelsson, P. (2025). Racism and ethnic discrimination among Indigenous Arctic populations: methods, data, definitions. A scoping review. *Ethnicity & Health*, 30(3), 348-371. <https://doi.org/10.1080/13557858.2025.2459766>

Kontaktuppgifter

Tobias Poggats
Läkarstudent, Medicinska fakulteten, Umeå universitet
poggats@pm.me
+46730557716

Per Axelsson
Docent, Idé och Samhällsstudier, Umeå universitet
per.axelsson@umu.se

Samband mellan självrapporterad etnisk identitet, diskriminering och generell-, psykisk-, och oral hälsa

Internationella studier visar att urfolk i Arktis utsätts för etnisk diskriminering och rasism i högre grad än andra etniska grupper. Rasism och diskriminering har negativa effekter på psykisk och fysisk hälsa. Rasism har även negativ inverkan på oral hälsa och studier visar att urfolk har sämre oral hälsa än majoritetsbefolkningen.

Syftet med vår studie var att undersöka prevalensen av självrapporterad diskriminering i en svensk, samisk, och mixad samisk/svensk population i Jåhkåmåhke kommun, samt associationen mellan erfarenheter av diskriminering och självskattad generell-, psykisk, och oral hälsa.

Inom HALDI-studien inviterades år 2021, alla vuxna medborgare (n=4 077) i Jåhkåmåhke kommun till en enkätundersökning om hälsa och levnadsförhållanden, med en svarsfrekvens på 41 procent. Binär regressionsanalys användes för att undersöka associationer mellan självrapporterad etnisk identitet, erfarenheter av diskriminering, och hälsa.

Samer uppvisar 4.50 högre odds att rapportera erfarenheter av diskriminering jämfört med den svenska referenspopulationen. Frekvent förekomst av diskriminering är associerad med 1.89 högre odds att skatta sin generella hälsa som nedsatt, 1.48 högre odds att ha en självrapporterad diagnos för psykisk ohälsa, och 1.90 högre odds för självrapporterad orofacial smärta jämfört med de utan eller liten erfarenhet av diskriminering. Frekvent förekomst av diskriminering är däremot inte associerad med sämre självskattad oral hälsa.

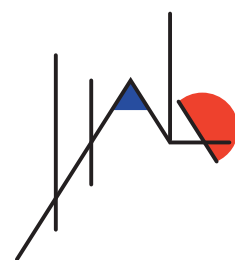
Kontaktuppgifter

Christina Storm Mienna
Forskare och föreståndare, Vårdduo - Centrum för samisk forskning,
Umeå universitet,
Universitetslektor, Institutionen för odontologi, Umeå universitet,
Övertandläkare, Region Västerbotten
christina.storm.mienna@umu.se



Tobias Poggats kommer från Gällivare och läser till läkare vid Umeå universitet. Han har medverkat som assistent i HALDI-projektet sedan start och arbetar nu med en artikel kring diskriminering och hälsa. För sitt arbete inom HALDI har han erhållit stöd från Forskaraspirantprogrammet vid Medicinska fakulteten, Umeå universitet. Utanför studier och forskning har han länge jobbat med samiska frågor, som journalist, föreläsare och HBTQ-aktivist.

Abstraktet omfattar preliminära resultat inom läkarprogrammets examensarbete motsvarande 30 hp.





Ett par ord om Camille

Jag är doktorand i "Freds- och utvecklingsforskning" på Institutionen för globala studier vid Göteborgs universitet. Jag är knuten till projektet Rättstvister om landrättigheter i Sápmi: samisk rättsmobilisering i Finland, Norge och Sverige.

Jag har en magisterexamen i statsvetenskap från Lausannes universitet samt två års erfarenhet som kommunikatör för Agroscope, det schweiziska centret för jordbruksforskning. Parallellt med mina doktorandstudier samordnar jag den samhällsvetenskapliga fakultetens deltagande i Mänskliga Rättighetsdagarna.

Samisk traditionell kunskap i domstol

De senaste decennierna har samerna engagerat sig i ett stort antal juridiska tvister om landrättigheter i Finland, Norge och Sverige. Samebyarna på den svenska sidan av Sápmi har varit särskilt aktiva i denna rättsliga mobilisering. Till stöd för sina anspråk har de använt såväl samisk traditionell kunskap som vetenskaplig forskning.

Baserat på en sammanställning av fall rörande samebyar i svenska domstolar mellan 2013 och 2023 har jag identifierat 14 domar där "traditionell kunskap" nämndes. Det var främst berörda samebyar och Sametinget, i egenskap av remissinstans, som hänvisade till traditionell kunskap i sina yttranden. Det gjorde de av tre anledningar: (1) för att bedöma effekterna av projekt som vindkraft eller vattenförsörjning på renskötseln, (2) för att påvisa betydelsen av traditionell kunskap för bevarandet av biologisk mångfald och (3) för att mäta rovdjursskador i samband med skydds jakt.

Även om domarna antecknade dessa yttranden använde de aldrig begreppet "traditionell kunskap" i domskälen, där de motiverade sina beslut. Detta antyder att traditionell kunskap i sig inte är tillräcklig för att övertyga domstolen, annat än i kombination med bildbevis eller forskningsrapporter.

Kontaktuppgifter

Camille Parguel
Doktorand, Göteborgs universitet
camille.parguel@gu.se, +46 73 600 35 22

Representing Sápmi: Analysing the Development of the Saami Council as an Indigenous Paradiplomatic Organisation

The Saami Council, founded in 1956 is one of the oldest Indigenous-led international organisations in the world. Despite this, its role and place on the world stage has been seldom examined, as has the place of internationally facing Indigenous Peoples' organisations more broadly. Using the organisation's historical documents, among other sources, this article constructs a historic case study of the Saami Council from its founding until the year 2000 to examine how it has evolved since its founding and to better understand how it sits within the greater international community. As the study discusses, the organisation has evolved since its foundation to represent an example of an Indigenous-led diplomatic organisation, one that came about through the changing political climate of the 1970s and solidified in the late 1990s. This evolution has implications for how we understand Indigenous-led advocacy and the role of non-state actors in international relations.

Kontaktuppgifter

Luke Laframboise
Ph.D Candidate/Doktorand, Umeå universitet
luke.laframboise@umu.se



Luke Laframboise is a Ph.D. Candidate in Sami Studies at Umeå University, Sweden originally from Alberta, Canada. His research focuses on international and Indigenous politics, particularly in the circumpolar Arctic. His current project focuses on Sámi political organizations, institutional change and the Indigenous international outreach as a political strategy.



Berit Söderfalk är doktorand i rättsvetenskap och påbörjade sina forskarstudier hösten 2024. Hon är sedan 2009 anknuten till avdelningen för samhällsvetenskap/ämnet rättsvetenskap vid Luleå tekniska universitet där hon främst undervisar i civilrätt. Hennes forskningsprojekt rör ersättning vid intrång i renskötselrätten och analyserar regelverket i ljuset av egendomsskyddet. Syftet är att analysera det juridiska ramverket och utarbeta ett förslag till en ersättningsmodell som säkerställer samernas rätt till ersättning enligt rättsordningen.

Markåtkomst med anledning av infrastruktur- ersättningsfrågor för renskötseln

Den gröna omställningen kräver omfattande infrastruktursatsningar, såsom nya vägar, järnvägar och elanläggningar. Detta påverkar flera markanvändare, däribland rennäringsenheten. Till skillnad från jord- och skogsbruk är dock renskötselnehavarens rätt till ersättning vid markintrång oklar. Ersättningsreglerna är knapphändigt behandlade i rättskällorna och uppfattas som svårtillämpade. Detta har skapat en osäkerhet som i praktiken leder till att rennäringsenheten ofta inte får ersättning, även i situationer där andra aktörer kompenseras. Myndigheter har uttryckt att lagstöd saknas för att ersätta intrång i renskötselrätten, vilket väcker frågor om förenligheten med det grundlagsstadgade egendomsskyddet.

Presentationen syftar till att redogöra för huvuddragen i det gällande regelverket samt belysa några av de brister som identifierats. Otydliga och bristfälligt utvecklade ersättningsregler har bidragit till en situation där rennäringsenheten ofta behandlas mindre förmånligt än andra markanvändare. Presentationen belyser även kopplingen till det grundlagsstadgade egendomsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen och diskuterar hur detta skydd kan tolkas och tillämpas för att säkerställa att även intrång i renskötselrätten ersätts på ett rättssäkert och likvärdigt sätt.

Kontaktuppgifter

Berit Söderfalk
Doktorand, Luleå tekniska universitet
berit.soderfalk@ltu.se

Försörjningens förändringar i Norr – Ett rundabordssamtal om urfolkens och arbetarrörelsens kamper för goda arbets- och livsvillkor under 1900-talet

Under vårt rundabordssamtal diskuterades nya grepp och infallsvinklar i forskningen och historieskrivningen om Sveriges industrialisering genom att sammanföra erfarenheter från urfolk och lokalsamhällen i norr under 1900-talet. I december 2023 samlade vi ett antal internationella forskare och aktivister i Umeå för att diskutera urfolksarbetarhistoria som gav viktiga insikter i hur forskningsområdet hade utvecklats internationellt.

Hur har det framväxande industrisamhället förändrat invånarnas försörjningsmöjligheter? Hur har invånarna reagerat på dessa förändringar? Och hur kan dessa erfarenheter kopplas till hur dagens renkötsel har påverkats och påverkas av nyindustrialiseringen?

Med fokus på samspelet mellan urfolksorganisationer och arbetarrörelsen diskuterades dels de blinda fläckar som kännetecknar svensk arbetarhistoria, där samisk historia aldrig har förekommit men behövs. Vi vill använda ett intersektionellt perspektiv för att föra samman arbetarhistoria och urfolksstudier där lokala fackföreningar, urfolksorganisationer och internationella organisationer är viktiga parter. Vi diskuterar också ett globalt perspektiv och analyserar historiska fenomen som sammanflätade, till exempel mellan ILO och lokala sociala rörelser.

Kontaktuppgifter

Åsa Össbo
Forskare, Vårdduo - Centrum för samisk forskning
vid Umeå universitet
asa.ossbo@umu.se

Silke Neunsinger
Docent Ekonomisk historia, Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek
silke.neunsinger@arbark.se

Inger Jonsson
Docent Ekonomisk historia, Ekonomisk-historiska
institutionen, Uppsala universitet
Inger.jonsson@ekhist.uu.se

Johanna Overud
Docent Historia, Umeå centrum för genusstudier, Umeå universitet
johanna.overud@umu.se



Åsa Össbo är historiker och forskar om industrialiseringens inverknings i Sápmi.



Silke Neunsinger är ekonomisk-historiker och forskar om global feministisk arbetarhistoria. Hon är även redaktör för tidskriften Arbetarhistoria.



Johanna Overud är docent i historia, lektor vid Umeå centrum för genusstudier. Forskar om beredskap och arbetsliv i nordlig landsbygd.

Inger Jonsson, ekonomisk-historiker, forskar om kvinnors och mäns olika villkor vad gäller försörjning och arbetsliv.



***Britt-Inger Keisu** är professor vid institutionen för sociala och psykologiska studier, Karlstads universitet. Hon är arbetslivsforskare och organisations-sociolog. Under perioden 2025-2029 leder hon ett FORMAS-finansierat forskningsprojekt med titeln Att blottlägga platskamper: Samverkan och förhandlingar mellan samebyar och nationella, regionala samt lokala aktörer.*

Keisu är även aktiv inom forskningsnätverket Gender in the Arctic Five samt deltar i forskningsprojektet KASUTA, som fokuserar på unga människor med kvänsk eller norsk/finsk bakgrund i Norge.

Att arbeta som renskötare. En studie av genus, rasifiering och plats inom koncessions- och skogssamisk renskötsel i Norrbotten

Renskötseln står inför liknande kulturella och politiska påtryckningar men behandlas ofta som en enhetlig grupp. Den består av tre typer av samebyar - fjäll-, skogs- och koncessionsamebyar - med olika rättigheter, stöd och möjligheter. Skogssamebyar har fått mindre uppmärksamhet än fjällsamiska i forskningen, och koncessionsrenskötseln är särskilt underrepresenterad trots sin särskilda förvaltningsstruktur. De få empiriska studier som finns antyder att modellen minskar konflikter mellan renskötsel, jordbruk och skogsbruk, vilket understryker behovet av att inkludera dessa olika förutsättningar i analyser av renskötsel.

Syftet med detta forskningsprojekt är att undersöka relationen genus-rasifiering-plats genom att fokusera på samiska renskötarens erfarenheter av arbetsvillkor och arbetsmiljö inom koncessions- och skogssamisk renskötsel. Preliminära resultat visar hur statlig politik har bidragit till att skapa rasifierade och ojämlika förhållanden mellan samer, där samebyar värderas olika och de med lägst status framstår som en skuggverksamhet.

Kontaktuppgifter

Britt-Inger Keisu
Professor, Institutionen för sociala och psykologiska studier,
Karlstads universitet
britt-inger.keisu@kau.se, 073-684 27 77



Foto: Bild från boken Var är sejtens hem? Gånå I siejde ruopto. Foto porträtt: Anders Löwdin.

Var är sejtens hem? En kvalitativ studie bland samer

En sejte är ett heligt föremål i den samiska kulturen, vanligtvis en sten eller en klippa med ovanlig form. Det finns även sejtar av trä. Sejtar förknippas med andlighet, en kraftplats, ett forum för kommunikation för det som var, det som är och det som ska bli - framtiden. Sejten står i förbindelse med naturen, människor och djur.

Enligt FN:s urfolksdeklaration har urfolk rätt till sina ceremoniella föremål. Samiska ceremonitrummor, offergåvor och sejtar har en särställning i det samiska samhället, baserat på hur de används och varför de förstördes eller fördes bort från Sápmi.

Frågan om återbördande av sejtar diskuteras i olika samiska forum. Därför har vi tagit reda på mer om samers åsikter om sejtar. Vad betyder de för samer idag? Hur bör frågan om återbördande hanteras? Var är sejtens verkliga hem?

Kerstin Andersson och Hannah Edenbrink Andersson har genomfört en kvalitativ undersökning under våren 2024 och intervjuat 15 samer på den svenska sidan av Sápmi. Resultatet presenteras i boken "Var är sejtens hem? Gånå I siejde ruopto?" Vi konstaterar att sejtar inte tillhör historieböckerna, utan är ett levande kulturarv bland många samer idag. Sejtens verkliga hem är i det samiska kulturlandskapet, i naturen, i Sápmi.

Kontaktuppgifter

Kerstin Andersson
Skribent och styrelseledamot i Amnesty Sápmi
akerstinandersson@gmail.com



Skogssamisk skribent

Kerstin Andersson är skogssame och kommer från byn Lillsaivis intill den heliga sjön och samiska offerplatsen Unna Sájvva i Gällivare skogssameby. Kerstin Andersson har skrivit böckerna "Unna Sájvva - en skändad samisk offerplats" (2021, 2024) och "Vuovddesáme - skogssamer från Flakaberg" (2023). Hon har genomfört undersökningen skrivit boken "Var är sejtens hem? Gånå I siejde ruopto?" (2024) tillsammans med sin brorsdotter Hannah Edenbrink Andersson.



Klara Björk är prefekt vid HDK-Valand och undervisar i frågor som rör produktion och offentlighet inom filmprogrammen. Hon är intresserad av (kritiskt) tänkande genom (konstnärlig) praktik som inbegriper visuell kunnighet, dekoloniala praktiker, samiska identiteter, historia och politik. Klara Björk är fortfarande en aktiv producent och delägare i produktionsbolaget Filmkreatörerna. Hennes filmografi består av långfilmer, dokumentärer, kortfilmer och installationer med både nationell och internationell distribution.

Minne - Land

I det här konstnärliga forskningsprojektet undersöks vad det innebär att tala nära en plats (Speaking nearby, Trinh T Minh-Ha 1992). Björkvattsdalen dämades för vattenkraft och där planerar Sverige radikala förändringar för att utveckla nickelbrytning. Detta är en plats där nationalstaten utövar rumslig makt som har påverkat olika generationer vars identitet och tillhörighet är kopplad till landskapet.

Med min egen släktlinje som utgångspunkt navigerar jag både familje- och institutionella arkiv. Genom att samla röster från det förflutna, minnen som möter samtida vittnesmål och personliga perspektiv, framträder kollektiva sydsamiska erfarenheter. Mina metoder för att arbeta med arkiv och personliga berättelser syftar till att föra in dekoloniala perspektiv i konstnärlig forskning med målet att synliggöra samiska erfarenheter och koppla dem till den nuvarande politiska kontexten i Sverige.

Den ledande frågan som driver denna konstnärliga forskning är: Hur kan samiska, hybrida och sammanflätade identiteter och deras olika erfarenheter i Västerbottens koloniala historia synliggöras genom filmisk gestaltning och hur kan vi förstå hur det förflutna har format och fortsätter att påverka vår nutid?

Kontaktuppgifter

Klara Björk
Prefekt, HDK-Valand - Högskolan för Konst och Design,
Göteborgs Universitet
klara.bjork@gu.se



Foto: Markus Fjellström. Foto porträtt: Per Holmberg.

Arkeologi som forsknings- och kunskapsbyggande ämne

Arkeologi är en viktig kunskapskälla till att förstå det förflutna. Den ger oss verktyg för att bättre studera och förstå samhällets funktion, lära oss av det förflutna och undersöka drivande faktorer av samhällen i förändring i tid och rum, samt hur olika samhällen integrerats med varandra.

Sedan 2017 har vi i Sverige bedrivit glaciärarkeologiska inventeringar av glaciärer och snöfläckar i svenska Sápmi. Detta gjordes de första åren med enstaka nedslag på utvalda platser med begränsade resurser både tidsmässigt och ekonomiskt. Vilket möjliggjordes tack vara Göran Gustafssons stiftelse för natur och miljö i Lappland. År 2020 fick vi ett större anslag från Marcus och Amalia Wallenbergs minnesfond för att bedriva just inventeringar av snöfläckar och glaciärer för att ta reda på och rädda ett bortsmältande kulturarv. Programmet är ett samarbete mellan Jamtli, Västerbottens samt Norrbottens läns museer, Silvermuseet/INSARC, Ájtte - Svenskt Same- och Fjällmuseum och Stockholms universitet, där varje enhet täcker de områden som är relevanta för respektive museum och de områden som de besitter mest kunskap om.

Syftet med presentationen var att diskutera hur arkeologin som ämne och de glaciärarkeologiska inventeringarna kan bidra med kunskap kring landskapsutnyttjande, klimatförändringar och kulturella uttryck i det förflutna.

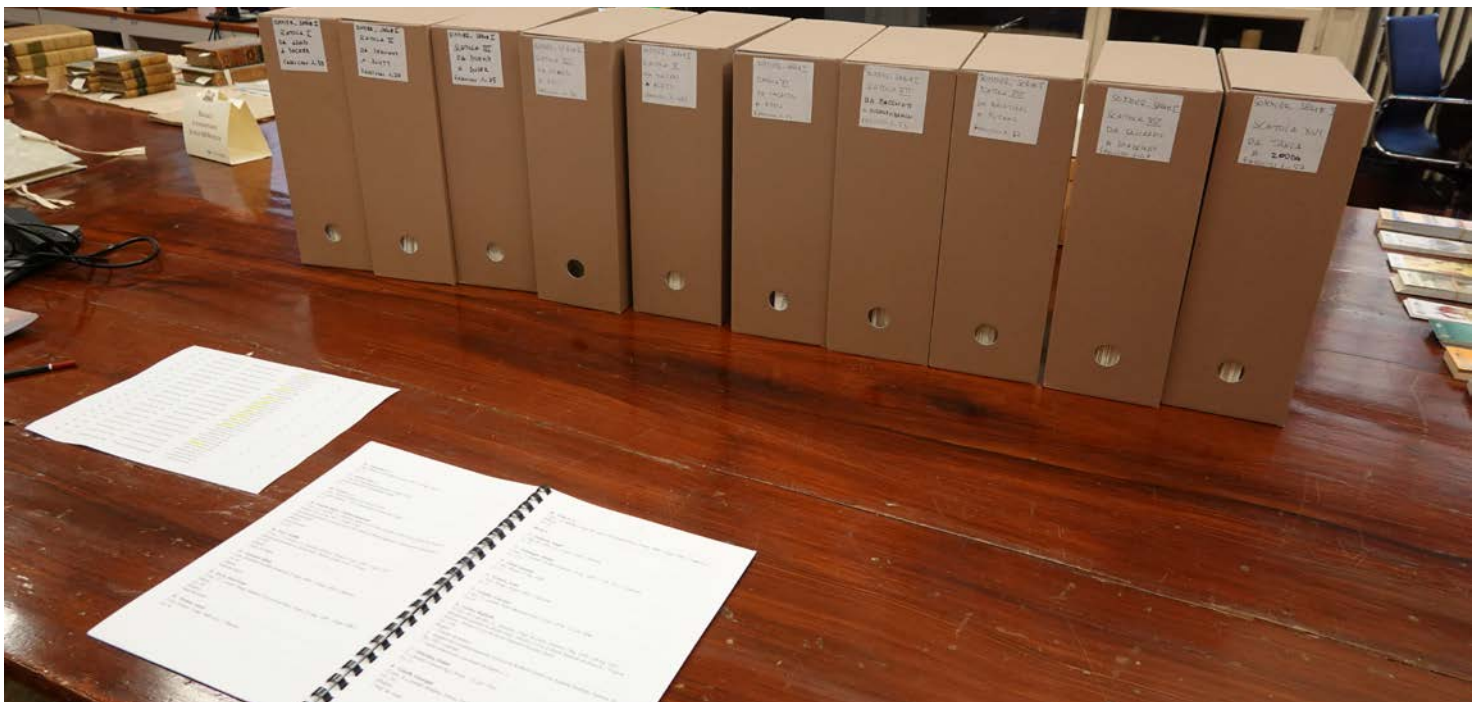
Kontaktuppgifter

Markus Fjellström

Fil. Dr. i laborativ arkeologi, Arkeologiska forskningslaboratoriet, Institutionen för arkeologi och antikens kultur, Stockholms universitet
markus.fjellstrom@arklab.su.se



Markus Fjellström är disputerad i laborativ arkeologi vid Arkeologiska forskningslaboratoriet, Stockholms universitet. Markus har med sitt intresse om arkeologi i norra Fennoskandien och Sápmi studerat ämnen som berör diet och mobilitet i Sápmi från sen järnålder till 1800-tal, men även intresserat sig för renens beteende från stenålder fram till idag och dess betydelse för människor som levat nära, med och av den. Detta har gjorts bland annat med hjälp av stabila isotopanalyser för att studera diet, mobilitet och förändringar i klimat och miljö. Han koordinerar även ett glaciärarkeologiskt projekt i svenska Sápmi och är ansvarig för en kurs i samisk arkeologi.



Erika De Vivo is an early career researcher specialising in Sámi studies and cultural anthropology. She is currently a Marie Skłodowska-Curie Actions postdoctoral fellow at the University of Tromsø (Norway). Her MSCA focuses on Sámi people's experiences during colonial encounters. In 2023 she completed a 10-months post-doctoral fellowship at IASH the Institute for the Advanced Studies in the Humanities at the University of Edinburgh (UK). For her PhD (University of Turin - 2021), Erika worked on the Márku-Sámi festival Márkomeannu.

Documenting colonial encounters: on the photographs of Sámi peoples taken by Mantegazza and Sommier in the late 19th century

My Marie Skłodowska-Curie Actions postdoctoral research, entitled LIT (Locating Intergenerational Ties), aims to critically examine the colonial legacy of late 19th-century European anthropological and ethnographic studies of Sámi peoples, with a particular focus on the contributions of Italian scholars Paolo Mantegazza and Stefano Sommier. By analyzing the photographs they took of Sámi men, women, and children as well as their accounts and correspondence related to their trips to Sápmi, the project seeks to uncover the broader interrelated European academic context in which these scholars operated and the influence they exerted on their contemporaries. A key objective is to address the gaps in existing literature, which has largely overlooked Sámi agency, Indigenous voices, and the experiences of Sámi women and children subjected to racialized and anthropometric research. The project will also explore the interactions between photographers and their subjects, as reflected in the materials produced. Resorting to a decolonial approach and inspired by critical museology and Indigenous studies, LIT aims to bring to light the individual life stories of six women and three children photographed by the mentioned anthropologists Paolo Mantegazza and Stefano Sommier between 1879 and 1886.

Kontaktuppgifter

Erika De Vivo

Dr. (PhD), UiT University of Tromsø The Arctic University of Norway,
Norges arktiske universitetsmuseum og akademi for kunstfag

Erika.devivo@uit.no

Bilaga: Konferensprogram

Tuesday 8th October

08:00–08:40 Humanities Building
Registration with coffee

08:40–09:10 HUM.D230
Welcome

09:15–09:50 HUM.D230
Keynote speaker Steve Larkin

Co-creating a new university – a First Nations approach

This keynote address will be delivered in a digital format. Following the presentation Professors Steve Larkin and Melissa Nursey-Bray will connect for a Q&A with the audience.

09:50–10:15
Break (fika)

	HUM.G217	HUM.G230	HUM.G233	HUM.D210
10:15–11:45	Session 1: Resource management and reindeer husbandry	Session 2: Landskapet som arkiv till samernas historia	Session 3: Sámi languages, education, and language policies	Session 4: Perspectives on violence in Sápmi
	1. Julia Carillo Ocampo Following the wild arctic char: a tale of culinary heritage, nature and gastro-nomic craftsmanship 2. Heidi Rautiainen Effects of winter-feeding on reindeer's future ability to utilize natural pastures 3. Camilla Risvoll, Majken Paulsen et al Supplementary feeding of reindeer – the role of experiencebased knowledge and knowledge exchange 4. Jing Helmersson Sámi tradition on uses of plants for healing/health and relationship with nature – an interview study in northern Sweden CHAIR: Åsa Össbo Researcher, Vårdduo – Centre for Sámi Research	1. Gudrun Norstedt Skogen som arkiv och skogen i arkiven 2. Philip Buckland Fossil insects as a source of information on past landscapes and biodiversity 3. Ann-Charlotte Sjaggo Ortnamnen som källa till samisk historia 4. Anna Rimpi Vildrensjakt i Sápmi – Fångstgropar en del av samisk jakthistoria CHAIR: Gudrun Norstedt/ Phil Buckland Forskare/Dr, Umeå universitet/ Umeå University, Environmental Archaeology Lab	1. Hanna-Máret Outakoski & Eva Lindgren What is gained, what is lost? Content analysis of multilingual Sámi language gatherings for mother tongue learners 2. Ekaterina Zmyvalova Lived experiences of the right to Sámi language in school in Russia 3. Anna Terra Veloso Mendes Language use and domains in the Master-Apprentice Language Learning Program for the Sami languages 4. Paulette Van Der Voet Comparing curricula for Sami language education in Sweden and Norway CHAIR: Hanna-Marét Outakoski Docent, Umeå universitet	1. Kristina Sehlin MacNeil Lateral Violence – A Consequence of Colonialism and Extractivism 2. Jennie Brandén Violence against Sámi women in Sweden – Challenges, barriers, and limitations in the societal support 3. Ina Knobbloch "A Rape of the Earth": Sámi Feminists against Mines 4. Monica Burman Violence against Sámi women in Sweden – knowledge and support services from an international perspective CHAIR: Jon Petter Stoor Postdoctoral fellow, Umeå University, Sweden & UiT, Norway

11:45–13:15 Restaurant Lingon
Lunch

	HUM.D220	HUM.F200	HUM.G233	HUM.D210
13:15–14:45	<p>Session 5: Perspectives on Sustainability</p> <p>1. David Harnesk Movement-relevant sustainability science: the extended case method and methodological pluralism</p> <p>2. Anna-Maria Fjellström Struggles about Time and Space in Energy Conflicts</p> <p>3. Kajsa Kuoljok Árbbediehto – traditional Sáme knowledge in land use consultations</p> <p>4. Mari Viinikainen MÁHTUT - Sámi knowledge and practices in the era of the green transition</p> <p>CHAIR: Malin Brännström Researcher, Silvermuseet/INSARC</p>	<p>Session 6: Urfolksmetodologi och den västerländska kunskapstraditionen</p> <p>1. Olav Kansgar Straum Urfolksmetodologiens ontologiske og epitemologiske grunnlag</p> <p>2. Jonny Hjelm Vetenskaplig ideologiproduktion – en kritisk granskning av urfolkismen i svensk forskning</p> <p>3. Ketil Zachariassen Sannhets- og forsoningskommisjoner: Urfolk og nasjonale minoritetars rettar</p> <p>4. Helge Christian Pedersen Hybriditet og essensialisme. Urfolksmetodologi og forskning på samisk historie og kultur</p> <p>CHAIR: Helge Christian Pedersen Associate professor, UiT Norges arktiske universitet</p>	<p>Session 7: Språkstärkande policy i skolan som inkludering och försoning?</p> <p>1. David Kroik & Andreas Nuottaniemi Historisk och nutida kolonialitet i skolan: Om uttraderandet av flerspråkigheten i Saepmie med fokus på norra Sverige</p> <p>2. Hilde Sollid ”Det er kult å lære samisk”: Om investering og affekt i samisk språkutdanningspolitikk</p> <p>3. Hege Elisabeth Dahl Edvardsen & Hilde Hermansen Studenters utforsking, dialog og refleksjon i møte med verket Get OFF deFence</p> <p>CHAIR: David Kroik Associate professor, Nord Universitet</p>	<p>Session 8: Sámi health: Living conditions in the Swedish part of Sápmi</p> <p>1. Jon Petter Stoor A population-based study on health and living conditions among Sámi in Sweden: the SámiHET study</p> <p>2. Katarina Nägga Genomförande av HALDstudien – implementering, utmaningar och kompromisser</p> <p>3. Lena Maria Nilsson & Ildikó Asztalos Morell En aktionsbaserad modell för kulturanpassad mat till samer i äldreomsorgen</p> <p>4. Karin Martinsson Upplevelse av ensamhet associerat med ohälsa hos svenska och samiska äldre.</p> <p>CHAIR: Christina Storm Mienna Director and Associate professor, Umeå universitet/ Vårdduo – Centre for Sámi research</p>
14:45–15:15 Break (fika)				

	HUM.D220	HUM.F200	HUM.G233	HUM.D210
15:15–16:45 (Session 9, 10 & 12 will end 17:15)	Session 9: Challenges and opportunities: Exploring ideas for socially just green transitions	Session 10: Sámi Cultural Politics and Social Change	Session 11: Utbildningshistorisk forskning på gång	Session 12: Sámi health: COVID-19 and beyond
	<p>1. Kristina Sehlin MacNeil Corporate Social Responsibility in the So-Called Green Transition</p> <p>2. Åsa Össbo Reindustrialization and Green Sacrifice Zones in Sápmi</p> <p>3. Jukka Nyysönen & Eli Skogerbø Green Growth and Sámi Stakeholders – Public debate on Green resource extraction in Sápmi. Presentation of the GREENGROWTH research project</p> <p>4. Sigurd Saelthun Meaningful or meaningless loss? The collective memory of the Alta controversy</p> <p>CHAIR: Elsa Reimerson Associate Professor, Dept. of Political Science, Umeå University</p>	<p>1. Trude Fonneland & Rossella Ragazzi From Digijoik to Luohtevuorkká</p> <p>2. Jérémie McGowan Nordnorsk Kunstmuseum: 20th-century Settler Institution in Sápmi?</p> <p>3. Áile Aikio Hardy Lumberjacks, Perky Outdoor Enthusiasts, and Noble Sámi Ancestors. Tracking down humans in the Nature Exhibitions of Northern Finland</p> <p>4. Veli-Pekka Lehtola Stereotypes, appropriation, Indigenization: “Sámi expert’s” notes on the representing the Sámi</p> <p>5. Laura Junka-Aikio Cultural Appropriation, Cultural Appreciation and Identity Appropriation: Tracing settler colonial change and the Shifting Terrain of Sámi cultural politics</p> <p>CHAIR: Laura Junka-Aikio Professor, University of Lapland</p>	<p>1. Madelen Johansson Israel Ruong som folkbildare</p> <p>2. Helge Christian Pedersen En hybrid urfolkisering i et mangfoldig (skole) samfunn?</p> <p>3. Lisbeth Bergum Johansson Digitalt læreverk: Moderne innpakning – tradisjonelt innhold?</p> <p>4. Johan Hansson Slöjd på Samernas folkhögskola/ utbildningscentrum</p> <p>CHAIR: Madelen Johansson Doctoral student, Umeå universitet</p>	<p>1. Miguel San Sebastián Asthma among the Sámi in Sweden: real increase or response bias?</p> <p>2. Katarina Nägga Factors associated with self-reported health among Sámi and Swedes in northern Sweden</p> <p>3. Per Axelsson The effect of Covid-19 on the population of Jokkmokk</p> <p>4. Jon Petter Stoor Sámi community perspectives on the COVID19 pandemic: a mixed methods case study in Arctic Sweden</p> <p>5. Anne Ouma Sámi traditional medicine and complementary and alternative medicine – a descriptive study of use within the Sámi population of Sweden</p> <p>CHAIR: Lena Maria Nilsson PhD, Umeå universitet</p>
18:30 Mingle dinner at Clarion Hotel Umeå				

Wednesday 9th October

08:30–09:15 Humanities Building

Registration with coffee

09:15–09:50 HUM.D230

Rauna Kuokkanen

Sámi Research Ethics - Past, Present, Future

09:50–10:15

Break (fika)

	HUM.D220	HUM.F214	HUM.G217	HUM.G233
10:15–11:45	Session 13: Sámi land rights I	Session 14: Perspectives on South Saami Memory Culture	Session 15: Á tenke med samiske begreper for å utvikle en mer bærekraftig og kultursensitiv didaktikk	Session 16: Health, religion, spirituality and sacred places
	1. Rasmus Klöcker Larsen Evaluating the implementation of the Swedish consultation procedure: Has it contributed to Sámi influence? 2. Christina Allard Effektiva konsultationer med samer i den gröna omställningens tid? – En kritisk rapport från Sverige 3. Katarina Inga Sámi rights claims in the review of environmental licenses for hydropower 4. Ulrika Roos New knowledge and support for improved consultation and participatory planning between reindeer husbandry and forestry CHAIR: Kristina Sehlin MacNeil Deputy Director and Researcher, Várdduo – Centre for Sámi Research, Umeå universitet	1. Håkon Hermanstrand The South Saami in memory culture 2. Asbjørn Kolberg "News from the mountains" – The language issue in the South Saami newspaper Waren Sardne 3. Coppélie Cocq & David Kroik A treasure or an exoticization? Documentation of South Saami language and folklore in the 20th century 4. Angelika Sjöstedt Countering settler selfindigenization CHAIR: Coppélie Cocq Professor, Humlab – Ubmejen Universitiähta	1. Carola Babette Kleemann Personlige fortellinger i barnehagelærerutdanningen 2. Anne-Mette Bjøru Samiske perspektiver på spesialpedagogikk 3. Silje Solheim Karlsen Gulahallan og sågastallan som omdreiningspunkt for utforskning av litteraturdidaktiske praksiser CHAIR: Silje Solheim Karlsen Professor, UiT Norges arktiske universitet	1. Eleonora Alaristo The Paradox of Clean and Contaminant: The Impurifying Effects of Wind Power in Sacred Sámi Cultural Environments 2. Jing Helmersson Quantum Physics, Spirituality, and Sámi Traditional Healing – an Interview Study 3. Peter Sköld Sámi life biographies and demographic data from digitized sources CHAIR: Lena Maria Nilsson PhD, Umeå universitet

11:45–13:15 Restaurant Lingon

Lunch

	HUM.D220	HUM.F200	HUM.G217	HUM.D230
13:15–14:45	<p>Session 17: Sámi land rights II</p> <p>1. Ragnhild Nilsson & Malin Brännström Sámi Law, Territory and the Girjas Case in Sweden</p> <p>2. Kaisa Raitio A systemic approach to Swedish land use governance: cumulative impacts on reindeer herding and Sámi right to self-determination</p> <p>3. Elsa Reimerson Clearings, gates, and fences: Landscapes of collaboration for natural resource management in Sápmi</p> <p>4. Peter Johansson Challenges and Opportunities for Sami Legal Mobilization in Sweden</p> <p>CHAIR: Johan Karlsson Schaffer Professor, University of Gothenburg</p>	<p>Session 18: To create a home – Sámi living conditions after WWII</p> <p>1. Krister Stoor We've left our tents for a better living. Changes in Sámi community during 1900s</p> <p>2. Majken Paulsen Making food and making home; the importance of freshwater fish, inland lakes and rivers in Sámi homemaking</p> <p>3. Astri Dankertsen In the wood forest. Making a fire as Sámi homemaking</p> <p>4. Anne Schäfer Sámi Resilience and Survivance in the Wake of the Modern Welfare State</p> <p>CHAIR: Krister Stoor Associate professor, Umeå universitet</p>	<p>Session 19: Education, language and pedagogy</p> <p>1. Katarina Parfa Koskinen Relating to ancestral heritage through online Sámi language education: insights from a doctoral project.</p> <p>2. Michelle Francett-Hermes Researching Sámi teacher education developments in Finland – ethical and methodological navigations</p> <p>3. Carla Jonsson Language Use and Literacies Among Sami Adolescents: A Translingual Perspective</p> <p>4. Anna Leiler The South Sámi Emotion Words and Cultural Idioms of Distress Database</p> <p>CHAIR: Katarina Parfa Koskinen PhD Student, Umeå universitet</p>	<p>Session 20: Sámi health: Perspectives on suicide, trauma and wellbeing</p> <p>1. Jon Petter Stoor Suicidal behaviour among Sámi in Sweden: the SámiHET study</p> <p>2. Ulla Timlin, Arja Rautio & Aslak Paltto Wellbeing of young Sami reindeer herders</p> <p>3. Christina Storm Mienna Violence against Sámi – effects of historical losses and discrimination</p> <p>4. Jonny Hjelm Samer, självmord och historiska trauman</p> <p>CHAIR: Katarina Nägga/Peter Sköld Professor, Överläkare, Umeå universitet/Professor, Umeå universitet</p>
	<p>14:45–15:15 Break (fika)</p>			

	HUM.G233	HUM.F200	HUM.D220	ROOM 4
15:15–16:45 (Session 23 will end 17:15)	Session 21: Land, Racism and Discrimination: Fueling and fighting anti-Sámi racism in the Nordics	Session 22: Konst och kultur/ Culture and art	Session 23: Sámi health: discrimination and violence	
	<p>1. Eva Maria Fjellheim Land, Racism and Discrimination: Fueling and fighting anti-Sámi racism in the Nordics</p> <p>2. Veli-Pekka Lehtola Land, Racism and Discrimination: Fueling and fighting anti-Sámi racism in the Nordics</p> <p>CHAIR: Annette Löf/ Kaisa Raitio/Laura Junka-Aikio Senior Research Fellow/Associate professor/Professor, Stockholm Environment Institute/Sveriges lantbruksuniversitet SLU/University of Lapland</p>	<p>1. Lisa Nyberg Släktlandskapet – drawing a landscape of relations</p> <p>2. Liuba Timonina Friluftsliv as part of the Swedish settler colonial history? Hundred years of recreational infra-structuring in Sápmi revisited</p> <p>3. Áile Aikio More-than-human political realities and Sámi thought in the art of Marja Helander</p> <p>4. Richard Ek Dreaming Dangerously in Sápmi</p> <p>CHAIR: Angelika Sjöstedt Professor of Gender Studies, Gaskeuniversiteete/Mid Sweden University</p>	<p>1. Tobias Poggats & Per Axelsson Racism or Ethnic Discrimination in Arctic Indigenous Studies: Approaches, Evidence, and Terminology</p> <p>2. Miguel San Sebastián Is Sámi-ness different from Same-ness? Some reflections on the health of the Sámi in Sweden</p> <p>3. Tobias Poggats Association between ethnic identity, discrimination and self-rated general-, mental-, and oral health</p> <p>4. Jennie Bränden Exposure to sexual violence among Sámi women in Sweden</p> <p>5. Claudia Di Matteo Social Work in Sweden and Sámi Community-based Participation to Contrast Gender-based Violence (GBV): a path to decolonization and reconciliation.</p> <p>CHAIR: Jon Petter Stoor Postdoctoral fellow, Umeå University, Sweden & UiT, Norway</p>	
18:30				
Conference Dinner at Västra Paviljongen				

Thursday 10th October

08:00–08:30 Humanities Building
Registration with coffee

	HUM.G233	HUM.G230	HUM.D210	ROOM 4
08:30–10:00	<p>Session 24: Rights and representation</p> <p>1. Anne-Maria Magga How to study Sámi laws and legal principles related to reindeer herding? Applying Indigenous legal methodologies in Sámi context</p> <p>2. Camille Parguel Contrasting knowledge claims during land rights litigation in Sápmi</p> <p>3. Luke Laframboise Representing Sápmi: Analysing the Development of the Saami Council as an Indigenous Paradigmatic Organisation</p> <p>4. Berit Söderfalk Markintrång – ersättningsfrågor för renskötseln</p> <p>CHAIR: Astri Dankertsen Professor, Nord University</p>	<p>Session 25: Indigenous Labour History in the Far North</p> <p>1. Silke Neunsinger Försörjningens förändringar i Norr – Urfolkens och arbetarrörelsens kamper för goda arbets- och livsvillkor under 1900-talet</p> <p>2. Inger Jonsson Försörjningens förändringar i Norr – Urfolkens och arbetarrörelsens kamper för goda arbets- och livsvillkor under 1900-talet</p> <p>3. Britt-Inger Keisu Working as a reindeer herder – A study of gender, race and place within concession- and forest Sami reindeer husbandry in the northernmost of Sweden</p> <p>4. Åsa Össbo Transforming livelihoods in the Far North. Indigenous peoples' and labour movements' struggles for decent working and living conditions in Northern Sweden during the 20th century</p> <p>CHAIR: Johanna Overud Researcher/Lecturer, Umeå universitet</p>	<p>Session 26: Kulturarv och forskning</p> <p>1. Kerstin Andersson Var är sejtens hem?</p> <p>2. Malin Brännström Att tillgängliggöra museisamlingar för det samiska samhället genom digital teknik</p> <p>3. Klara Björk Minne – Land</p> <p>4. Markus Fjellström Archaeology as research and as a source for knowledge</p> <p>CHAIR: Ragnhild Nilsson Assistant Professor, Mid Sweden University</p>	
				10:00–10:30 Break (fika)

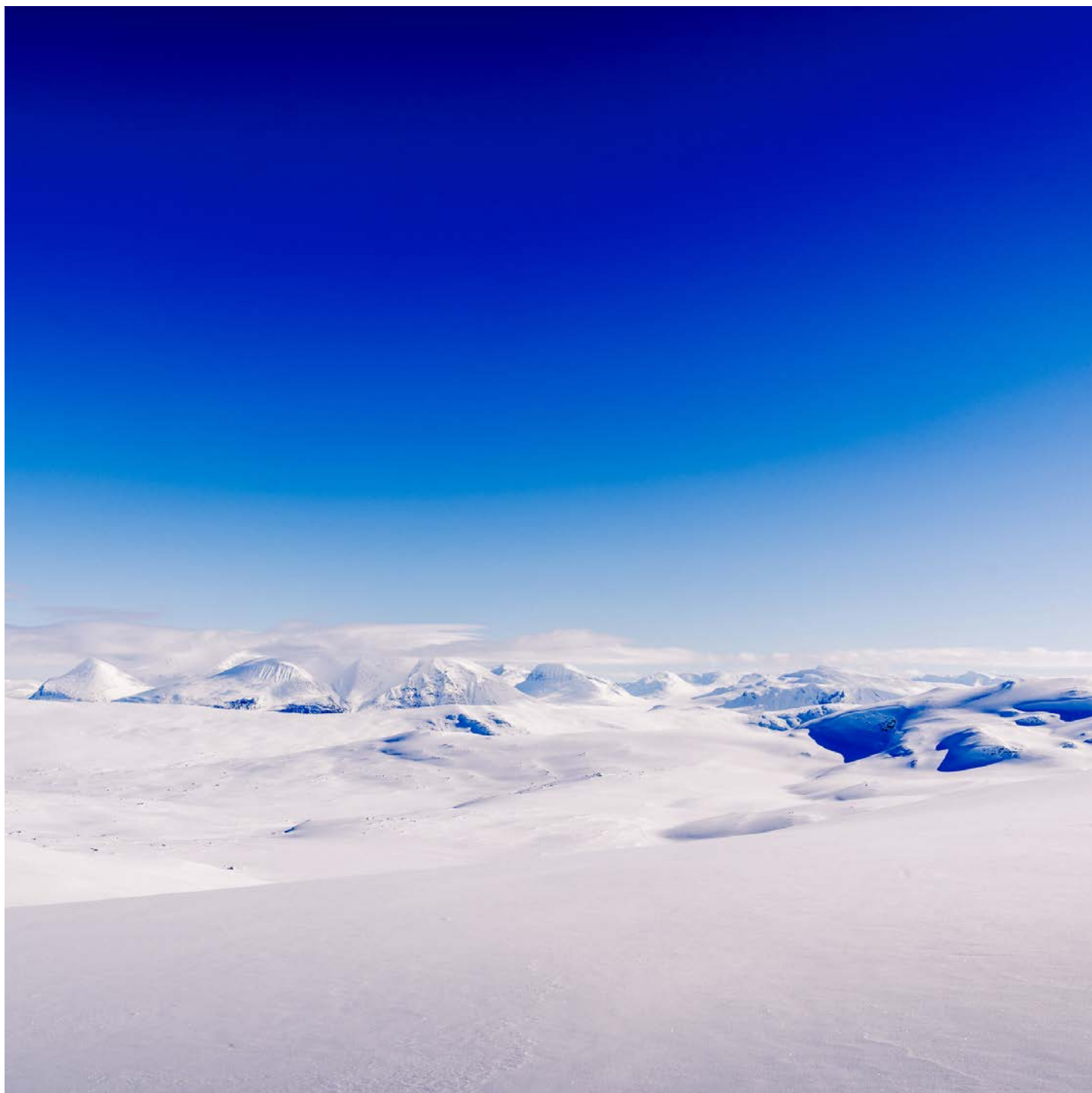
	HUM.G233	HUM.D210	ROOM 3	ROOM 4
13:15-14:45	<p>Session 27: Gender in Sápmi: Sámi Feminist Ways of Knowing, Being, and Doing</p> <p>1. Torjer Olsen Gender in Sápmi: Sámi Feminist Ways of Knowing, Being, and Doing</p> <p>2. Ina Knoblock Beyond Borders: A Conversation in Letters on Language, Belonging, and Decolonisation</p> <p>CHAIR: Torjer Olsen Professor in Indigenous studies, UiT/The Centre for Sámi Studies</p>	<p>Session 28: Sámi histories across time and borders</p> <p>1. Minerva Piha & Petro Pesonen The words of iron – connection between Early Iron Age iron manufacture in the Eastern Finland and iron related vocabulary in Saami languages</p> <p>2. Gwendolyn Knight Indigenous Methodologies and Medieval Studies: Sápmi in the Middle Ages</p> <p>3. Erika De Vivo Documenting colonial encounters: on the photographs of Sami peoples taken by Mantegazza and Sommier in the late 19th century</p> <p>4. Saara Alakorva Entangled histories of the Sámi and the Nordic nations; Colonial legacies of the Sámi national representations</p> <p>CHAIR: Peter Sköld Professor, Umeå universitet</p>		
		12:10-12:25 HUM.D210 Closing remarks		
		12:25 Outside HUM.D210 Lunch to go		

Skrifter från Vårdduo

- Centrum för samisk forskning

1. *Befolkning och bosättning i norr. Etnicitet, identitet och gränser i historiens sken.* Red. Patrik Lantto & Peter Sköld. Umeå 2004.
2. *Samiska studenters inställning till högre utbildning vid Umeå universitet.* Åsa Nordin. Umeå 2004.
3. *Ett folk, ett land. Sápmi i historia och nutid.* Red. Per Axelsson & Peter Sköld. Umeå 2005.
4. *Igår, idag, imorgon. Samerna, politiken och vetenskapen.* Red. Peter Sköld & Per Axelsson. Umeå 2005.
5. *En lappdrängs omvändelse.* Daniel Lindmark. Umeå 2006.
6. *Forskning, utredning och medling. Frågan om medling i marktvister mellan renskötare och markägare i Sverige.* Kristina Sehlin MacNeil. Umeå 2006.
7. *Från Lars Thomassons penna. Bibliografiska anteckningar 1956-2006.* Red. Per Frånberg, Peter Sköld & Per Axelsson. Umeå 2007.
8. *Samisk kyrkohistorisk bibliografi.* Leif Lindin & Håkan Rydving. Umeå 2007.
9. *Samisk kulturpolitik i ett nordiskt perspektiv.* Karin Mannela Gaup. Umeå 2007.
10. *Renskötelsen är mitt liv - analys av den samiska renskötelsens ekonomiska anpassning.* Åsa Nordin. Umeå 2007.
11. *Människor i Norr: Samisk forskning på nya vägar.* Red. Peter Sköld. Umeå 2008.
12. *Äktenskap i Sápmi. Giftemålmönster och etnisk komplexitet i kolonisationens tidevarv, 1722-1895.* Gabriella Nordin. Umeå 2009.
13. *Jakten på den försvunna dansen.* Birgitta Stålnert. Umeå 2011.
14. *Lappväsendet: Tillämpningen av svensk samepolitik 1885-1971.* Patrik Lantto. Umeå 2012.
15. *Att representera & representeras. Samiska kvinnor i svensk och samisk press 1966-2006.* Anna-Lill Ledman. Umeå 2012.
16. *Rivers to Cross. Sami Land Use and the Human Dimension.* Red. Peter Sköld & Krister Stoor. Umeå 2012.
17. *Långa perspektiv. Samisk forskning och traditionell kunskap.* Red. Peter Sköld & Krister Stoor. Umeå 2012.
18. *Vid foten av fjället. Forskning om samernas historia och samhälle.* Red. Peter Sköld. Umeå 2012.
19. *Nya vatten, dunkla speglingar. Industriell kolonialism genom svensk vattenkraftutbyggnad i renskötselområdet 1910-1968.* Åsa Össbo. Umeå 2014.
20. *Historien och Härjedalsdomen. En kritisk analys.* Lars Rumar. Umeå 2014.
21. *Histories of reindeer husbandry resilience. Land use and social networks of reindeer husbandry in Swedish Sápmi 1740-1920.* Isabelle Brännlund. Umeå 2015.
22. *Under the Same Sun. Parallel Issues and Mutual Challenges for San and Sami Peoples and Research.* Red. Peter Sköld, Moa Sandström & Maitseo Bolaane. Umeå 2015.
23. *Det milsvida skogsfolket. Skogssamernas samhälle i omvandling 1650-1800.* Bertil Marklund. Umeå 2015.
24. *Ett historiskt möte: Protokollet från samernas landsmöte i Östersund 1918.* Red. Patrik Lantto. Umeå 2018.
25. *Banbrytande ledare och forskare. En vänbok till Lars Tomasson.* Red. Patrik Lantto, Eivind Torp, Ellacarin Blind, Anna-Lill Drugge, Krister Stoor & Michael Lindblad. Umeå 2018.
26. *Den gränslösa renen, det gränsdragna Sápmi. Om statliga regleringar av gränsöverskridande renskötsel och konsekvenser för Sárevuopmi.* Agnes Grönvall & Annette Löf. Umeå 2020.

27. *Skogssamisk vilja. En jubileumsantologi om skriften "Dat läh mijen situd", Karin Stenberg och skogssamisk historia och nutid.* Red. Åsa Össbo, Bertil Marklund, Lena Maria Nilsson & Krister Stoor. Umeå 2020.
28. *Psykisk hälsa och välmående på svensk sida av Sápmi. En antologi.* Red. Åsa Össbo & Patrik Lantto. Umeå 2021.
29. *Fokus på hälsa och hälsoforskning i Sápmi. Resultat från elva samiska fokusgrupper.* Christina Storm Mienna, Lotta Omma & Per Axelsson. Umeå 2021.
30. *Utbildning för samer: Ambitioner och praktiker i nomad- och sameskolan från 1950-tal till 2010-tal.* Charlotta Svonni. Umeå 2023.
31. *Gabna sameby i förändringens tid 1890-1940.* Lars Petter Niia (Red. Gudrun Norstedt). Umeå 2023.
32. *Sápmi på film och TV.* Red. Ragnhild Nilsson, Mats Rohdin och Ulf Mörkenstam. Umeå 2024.
33. *Skada skedd. Urfolks erfarenheter av och rekommendationer för energiproduktion. Rapport av forskningsprojekt.* Åsa Össbo & Kristina Sehlin MacNeil. Umeå 2024.
34. *Insikt och utblick - konferens om Sábmierlaterad forskning.* Kristina Sehlin MacNeil & Christina Storm Mienna. Umeå 2026.



UBMEJEN
UNIVERSITIÄHTA
VÁRDDUO – SÁMIEN
UHTSSADEMENGUOVDÁTJE

